

Informacja Rady Ministrów dla Sejmu RP

o skutkach obowiązywania

**ustawy z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw
związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych
(Dz. U. poz. 398, z późn. zm.)**

oraz

**ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw
w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków
zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych
(Dz. U. poz. 1717)**

1. Wprowadzenie

1.1 Zakres informacji objętych przeglądem

Zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 25 marca 2011 r. *o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych* (Dz. U. poz. 398, z późn. zm.) Rada Ministrów została zobowiązana do dokonywania przeglądu funkcjonowania systemu emerytalnego i przedkładania Sejmowi RP informacji o skutkach obowiązywania przedmiotowej ustawy wraz z propozycjami zmian, nie rzadziej niż co 3 lata.

Ochrona interesu ubezpieczonych – przyszłych i obecnych emerytów oraz problemy związane z przyrostem długu publicznego, wymagają stałego monitorowania. Dlatego też na mocy ww. ustawy został wprowadzony monitoring kapitałowej części systemu emerytalnego.

Celem przedmiotowej ustawy było zniwelowanie zagrożeń wynikających z narastania długu publicznego spowodowanego koniecznością pokrywania niedoboru w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej „FUS”, powstającego w wyniku przekazywania części składki emerytalnej do otwartych funduszy emerytalnych, zwanych dalej „OFE”. Funkcjonujące rozwiązania zostały zmodyfikowane w taki sposób, aby ograniczyć tempo przyrostu państwowego długu publicznego poprzez zmniejszenie kosztów budżetowych funkcjonowania części kapitałowej systemu emerytalnego i potrzeb pożyczkowych Skarbu Państwa, przy założeniu jak najmniejszej ingerencji w istniejący wówczas model systemu emerytalnego. Powyższa regulacja wprowadziła zmiany mające na celu poprawę kondycji finansów publicznych i FUS, które dotyczyły:

- obniżenia poziomu części składki przekazywanej do OFE i skorelowania go ze zwiększeniem części składki ewidencjonowanej na subkontach w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS), które powstały przy kontach ubezpieczonych;
- objęcia środków ewidencjonowanych na subkontach nowymi zasadami waloryzacji opartej na nominalnym wzroście PKB, z zastrzeżeniem nieobniżania wartości środków na subkoncie w przypadku wystąpienia ujemnego wskaźnika waloryzacji oraz wprowadzenia zasady dziedziczenia środków zgromadzonych na subkontach;
- nowego sposobu finansowania emerytur kapitałowych, które łącznie pochodzić miały ze środków zgromadzonych w OFE oraz zewidencjonowanych na subkoncie – tzn. finansowania z przychodów FUS, w tym dotacji z budżetu państwa.

Istotą niniejszego „Przeglądu systemu emerytalnego – Informacji Rady Ministrów dla Sejmu RP” jest omówienie wyników funkcjonowania systemu w latach 2022-2024. Jest to piąta z kolei Informacja przedstawiana Sejmowi RP.

1.2 Wpływ na finanse publiczne

Istotne zmiany w OFE, które miały swoje przełożenie na kondycję finansową i funkcjonowanie FUS zostały wprowadzone ustawą z dnia 6 grudnia 2013 r. *o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych* (Dz. U. poz. 1717) oraz ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. *o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2017 r. poz. 38, z późn. zm.). Zmiany te to przede wszystkim:

- przekazywanie środków pieniężnych na przychody FUS w związku z przeniesieniem niektórych aktywów z OFE do FRD (od 2018 r. środki z FRD pochodzące z przeniesienia aktywów z OFE oraz odsetki od tych aktywów nie zasilają już przychodów FUS),
- wprowadzenie „suwaka bezpieczeństwa”, tj. przekazywanie zgromadzonego w OFE kapitału na fundusz emerytalny FUS i ewidencjonowanie go na prowadzonym w ZUS subkoncie na 10 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego,
- obniżenie wysokości części składki na ubezpieczenie emerytalne odprowadzanej do OFE,

- dobrowolność członkostwa w OFE dla osób wchodzących na rynek pracy.

Zmiany wprowadzone ww. ustawą zdeterminowały poziom składek, jakie przekazywane są do OFE, co w konsekwencji wpłynęło na zmniejszenie kwoty refundacji przekazywanej z budżetu państwa do FUS z tytułu odprowadzania składek do OFE, z jednoczesnym, tożsamym zwiększeniem przychodów FUS ze składek na ubezpieczenia społeczne.

Od 2019 r. na mocy właściwego przepisu zawartego w poszczególnych tzw. ustawach o budżecie państwa, środki przeznaczone na refundację środków do OFE ujmowane są w wydatkach budżetu państwa (tj. w ramach dotacji z budżetu państwa), a nie jak to miało miejsce do 2018 r. w rozchodach budżetu państwa. W konsekwencji środki te w planie finansowym FUS wykazywane do 2018 r. w pozycji „refundacja z tytułu przekazania składek do OFE” od 2019 r. są ujmowane corocznie w ramach łącznej kwoty dotacji uzupełniającej z budżetu państwa do FUS.

W latach 2022-2024 refundacja z budżetu państwa do FUS z tytułu przekazywania składek do OFE wyniosła:

- 2022 r.: 3 934 240 tys. zł,
- 2023 r.: 4 303 792 tys. zł,
- 2024 r.: 4 608 564 tys. zł.

1.3 Wpływ na dług publiczny i koszty obsługi długu

Funkcjonowanie II filara kapitałowego w systemie emerytalnym w Polsce, w kształcie wynikającym z reformy z 2013 r., oddziaływało w latach 2022-2024 pomniejszająco na potrzeby pożyczkowe budżetu państwa. Było to wypadkową:

- funkcjonowania mechanizmu „suwaka bezpieczeństwa” (in minus),
- refundacji składki do OFE (in plus),
- niższych kosztów obsługi długu w efekcie niższych potrzeb pożyczkowych (in minus).

Niższe potrzeby pożyczkowe budżetu państwa miały wpływ na obniżenie długu publicznego liczonego wg definicji krajowej oraz UE.

Tabela 1. Wpływ na dług publiczny w latach 2022-2024

Wpływ na dług publiczny	2022	2023	2024
mln zł	-3 249,9	-6 718,1	-12 637,5
% PKB	-0,1	-0,2	-0,3

Źródło: obliczenia Ministerstwa Finansów

2. Skutki wprowadzonych zmian w funkcjonowaniu OFE

2.1. Członkowie OFE

Od 2014 r. okresem, kiedy można zapisać się lub złożyć deklarację o przekazywaniu części składki emerytalnej do OFE jest moment rozpoczęcia podlegania ubezpieczeniom społecznym, czyli w praktyce podjęcie aktywności zawodowej, która stanowi tytuł do ubezpieczeń społecznych, lub tzw. okienko transferowe, czyli okres o długości 4 miesiące, który ma miejsce co 4 lata, począwszy od 2016 r. Ostatnie okno transferowe, w którym ubezpieczony mógł złożyć oświadczenie¹ i zmienić swoją poprzednią decyzję, było otwarte w okresie od 1 kwietnia 2024 r. do 31 lipca 2024 r.

¹ Obecnie obowiązujący wzór oświadczenia, o którym mowa w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie wzoru oświadczenia członka otwartego funduszu emerytalnego lub osoby, której Zakład Ubezpieczeń Społecznych ewidencjonuje składkę na subkoncie, o przekazywaniu składki do otwartego funduszu emerytalnego albo zewidencjonowaniu składki na subkoncie prowadzonym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. poz. 394).

Tabela 2. Porównanie liczby oświadczeń w dotychczasowych oknach transferowych z uwzględnieniem wyboru dokonanego przez ubezpieczonego

Rok otwarcia okna transferowego	2014	2016	2024
Przetworzone oświadczenia	2 518 578*	99 950	15 704
Wybór subkonta w ZUS		9 374	5 145
Wybór OFE		90 576	10 559

*W 2014 r. ubezpieczeni mogli złożyć tylko oświadczenie o przekazywaniu składek do OFE. Brak oświadczenia o przekazywaniu składek do OFE traktowany był jako wybór subkonta.

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Liczba członków OFE, która zdecydowała się wciąż przekazywać składki do OFE (co wymagało podjęcia aktywnych kroków w postaci złożenia stosownego oświadczenia), wyniosła zaledwie ok. 2,5 mln osób w 2014 r., czyli niewiele ponad 15% ogólnej liczby z ok. 16,5 mln członków OFE. W 2016 r. ok. 90,6 tys. osób zmieniło wcześniejszą dyspozycję i zdecydowało się na przekazywanie składki do OFE, a w 2024 r. jedynie ok. 10,6 tys. osób podjęło tożsamą decyzję.

Liczba członków OFE, która osiągnęła swoje maksimum w 2014 r. na poziomie 16,6 mln uczestników, od momentu reformy z 2014 r. sukcesywnie obniża się, i na koniec 2024 r. wyniosła 14,3 mln. W ostatniej dekadzie, średnio każdego roku ubywa około ćwierć miliona członków OFE. Z jednej strony jest to wynik nabywania praw do emerytury przez członków OFE, z drugiej efekt znikomej liczby nowozatrudnionych osób decydujących się na przekazywanie części składki na rachunek w OFE. Za taki stan rzeczy odpowiada mała popularność OFE wśród młodych ludzi, na co wpływ ma również wprowadzony zakaz akwizycji i reklamy OFE oraz ogólna niska świadomość funkcjonujących rozwiązań emerytalnych, a być może również brak zaufania społecznego do systemu emerytalnego.

Tabela 3. Podstawowe dane na temat członków OFE na koniec lat 2022–2024 (w tys.)

Rok	Liczba członków	Liczba członków, którzy złożyli oświadczenia o przekazywaniu części składki do OFE
2022	14 890,9	2 517,6
2023	14 553,7	2 489,3
2024	14 260,9	2 455,7

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych ZUS, OFE

Tabela 4. Liczba członków OFE w poszczególnych funduszach na koniec 2024 r.

Otwarty fundusz emerytalny	Liczba członków
Allianz Polska OFE	3 137 665
Generali OFE	2 302 256
Nationale-Nederlanden OFE	2 717 290
PKO BP Bankowy OFE	835 982
OFE Pocztylion	524 547
OFE PZU "Złota Jesień"	2 123 078
Vienna OFE	1 616 684
UNIQA OFE	1 003 393
Razem	14 260 895

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

Już przed 2014 r. znaczna część osób wchodzących na rynek pracy i podlegających ubezpieczeniom społecznym nie zapisywała się do OFE i w konsekwencji była przydzielana losowo do poszczególnych funduszy. Wprowadzenie zakazu akwizycji oraz ograniczenia w zakresie przekazu reklamowego z pewnością nie pomogły funduszom w przebijaniu się do świadomości społecznej. W ostatniej dekadzie, na przekazywanie składek do OFE,

zdecydowało się jedynie 9,8 tys. członków, czyli średnio poniżej jednego tysiąca rocznie, co znajduje swoje odzwierciedlenie w strukturze wiekowej uczestników. Znikome zainteresowanie zawieraniem umów z OFE jest dalece niewystarczające, aby zapewnić zastępowalność kohort (grup wiekowych) w OFE i zatrzymać proces sukcesywnego zmniejszania się liczby członków OFE. Jeszcze na koniec 2010 r. osoby powyżej 35 roku życia stanowiły dokładnie połowę wszystkich oszczędzających. Po piętnastu latach grupa ta stanowi już 87,5%, a osoby w wieku 30 lat i mniej to niespełna 2% wszystkich członków OFE. Symptodem niskiego zainteresowania funduszami emerytalnymi jest także niski poziom transferów, czyli przenoszenia się pomiędzy funduszami.

Na koniec 2024 r. członkami OFE było 14,26 mln osób. Oznacza to spadek odpowiednio o 2% względem 2023 r., na koniec którego było zarejestrowanych 14,55 mln członków OFE, oraz o 4,4% względem 2022 r., na koniec którego było 14,89 mln członków OFE.

2.2. Przekazywanie składek do OFE

Wysokość obowiązkowej całkowitej składki emerytalnej jest ustalona na poziomie 19,52% podstawy naliczania składek. Wysokość składki odprowadzanej do OFE zmieniała się na przestrzeni lat, przy czym ustawa z dnia 6 grudnia 2013 r. *o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych* – wprowadziła dobrowolność OFE, ustalając wysokość składki na poziomie 2,92%. Dobrowolność miała dużo poważniejszy wpływ na wolumen składek niż samo obniżenie wysokości składki.

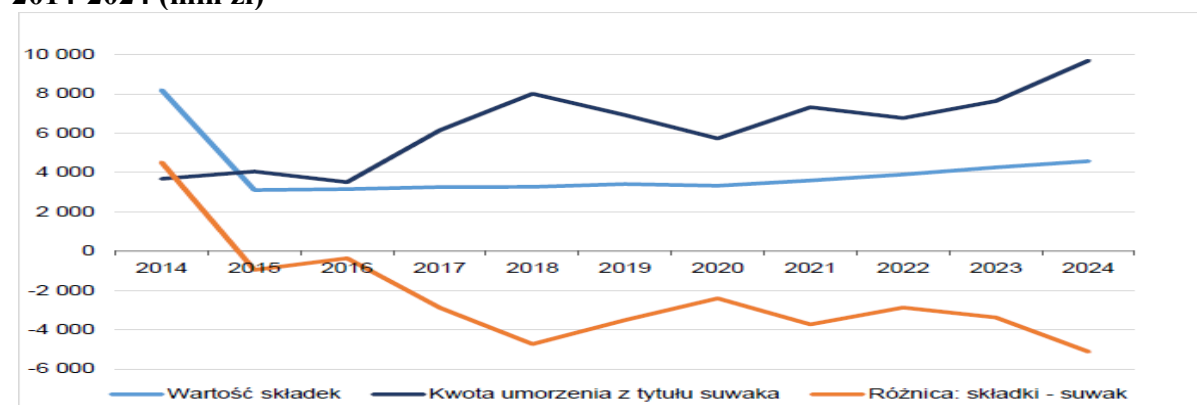
Tabela 5. Składki odprowadzane do OFE i kwoty umorzenia w ramach „suwaka bezpieczeństwa” w latach 2022–2024 (w mln zł)

	Wartość składek	Kwota umorzenia z tytułu „suwaka bezpieczeństwa”	Różnica
2022	3 897,3	6 768,5	-2 871,2
2023	4 261,8	7 641,0	-3 379,2
2024	4 580,7	9 700,4	-5 119,7

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE

Dzięki początkowo ustalonym parametrom w zakresie wysokości składki odprowadzanej do OFE, całkowita wartość środków przekazywanych do OFE sukcesywnie rosła, by pod koniec pierwszej dekady funkcjonowania systemu osiągnąć poziom ponad 22 mld zł. W 2015 r., czyli w pierwszym pełnym roku od wprowadzenia zmian, wartość przekazywanych składek osiągnęła swój najniższy poziom 3,1 mld zł. Następnie przez kolejne lata miał miejsce powolny trend wzrostowy środków przekazywanych do OFE, by w ciągu 2024 r. wynieść 4,6 mld zł. Przyrost ten wynikał jedynie ze wzrostu płac, a w konsekwencji wzrostu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne.

Wykres 1. Wartość składek przekazanych do OFE i transferów z OFE do ZUS w latach 2014-2024 (mln zł)

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE

O rozwoju sektora OFE i jego perspektywach decyduje nie tyle wartość składek przekazywanych do OFE, ale przede wszystkim ich wartość netto, czyli po odjęciu kwoty środków, jakie fundusze transferują do ZUS. Wprowadzony reformą z 2014 r. mechanizm tzw. „suwaka bezpieczeństwa”, w praktyce oznacza, że na 60 miesięcy przed emeryturą OFE umarza 1/60 zgromadzonych środków i przelewa je do ZUS, gdzie ich wartość zapisywana jest na subkoncie ubezpieczonego. W kolejnych miesiącach umarzana jest 1/59, potem 1/58 itd., aż do ostatniego miesiąca, kiedy przekazywane są pozostałe środki. Z tego tytułu, w ciągu ostatnich 11 lat, przekazanych zostało do ZUS prawie 70 mld zł, podczas gdy w tym samym okresie, do OFE wpłynęły 44 mld zł z tytułu składek.

Rosnący trend wartości kwoty umorzeń z tytułu „suwaka bezpieczeństwa” jest wynikiem starzenia się populacji członków OFE oraz zbliżania się do emerytury osób z coraz dłuższym stażem oszczędzania w OFE, a przez to również z większymi kapitałami emerytalnymi.

Odchylenia od trendu spowodowane są natomiast sytuacją na rynku kapitałowym, gdyż wartości umarzanych jednostek są pochodną cen instrumentów finansowych wchodzących w skład portfela inwestycyjnego.

Takie rozwiązanie, w połączeniu z brakiem nowych umów o członkostwo w OFE, przy obecnie obowiązującym wieku emerytalnym, będzie skutkować tym, że za 15-20 lat ZUS będzie przekazywał do OFE składki o marginalnej wartości.

2.3. Aktywa OFE

2.3.1. Wartość aktywów netto OFE

Wartość aktywów zarządzanych przez wszystkie fundusze emerytalne osiągnęła swoje maksimum na przełomie lat 2013 i 2014 zbliżając się do poziomu 300 mld zł, co odpowiadało 18,1% polskiego PKB.

Wprowadzony w 2014 r. zakaz inwestowania OFE w instrumenty skarbowe (polskie i zagraniczne) spowodował wzrost zaangażowania w instrumenty udziałowe, które ze swej natury charakteryzują się większą zmiennością cen. W ciągu ostatniej dekady, amplituda wahań wartości aktywów OFE wynosiła: od spadku o 31,6 mld zł (-16,8%) w 2022 r. do wzrostu o 51,7 mld zł (+33%) rok później. Mimo znacznego, ujemnego bilansu przepływów środków między OFE a ZUS, wartość aktywów w ostatniej dekadzie wzrosła o 65 mld zł, czyli o prawie 43%. Przede wszystkim było to pochodną sytuacji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Przy obecnie obowiązujących regulacjach, dotychczasowy trend wzrostowy wartości aktywów OFE, nie jest możliwy do utrzymania. Wraz z wchodzeniem w „suwak bezpieczeństwa” członków OFE o coraz dłuższym stażu oszczędzania, do ZUS będą przekazywane większe kwoty umorzeń. W konsekwencji, od pewnego momentu, nawet relatywnie dobre wyniki inwestycyjne funduszy nie będą równoważyły ujemnego salda przepływu między ZUS a OFE. Trend wzrostowy wartości aktywów, po osiągnięciu swojego maksimum, odwróci się, powodując systematyczne „wygaszanie” sektora OFE.

Tabela 6. Wartość aktywów netto na koniec lat 2022-2024 (mln zł)

Rok	WAN	Udział 4 największych OFE	Liczba funkcjonujących OFE
2022	156 378,4	70,00%	10
2023	208 114,4	78,70%	8
2024	213 013,0	78,80%	8

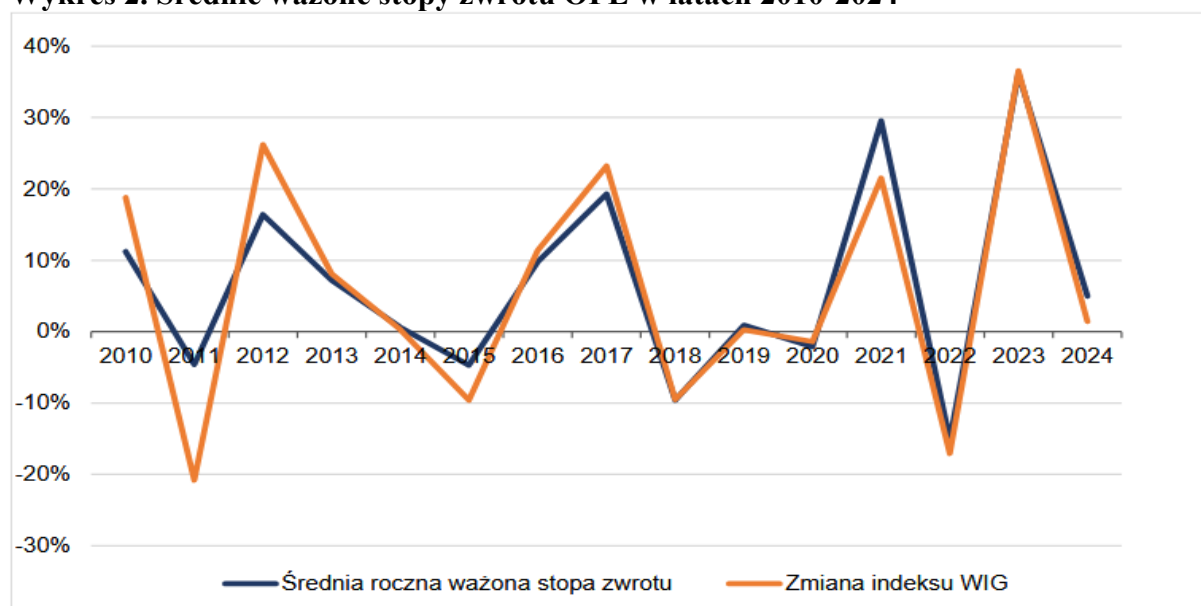
Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE

Przyrost aktywów OFE był znacząco wyższy niż tempo wzrostu PKB, dlatego przewidywano, że fundusze emerytalne miały w przyszłości stać się ważnym segmentem rynku finansowego, jak również istotnym elementem systemu emerytalnego. Umorzenie 51,5% aktywów OFE

w 2014 r. oraz odwrócenie salda przepływów gotówkowych, związane ze zmianami wprowadzonymi w latach 2011 i 2014, przekreśliły szanse OFE na odegranie znaczącej roli nie tylko na rynku finansowym, ale również w kontekście gromadzenia oszczędności przeznaczonych na wypłatę przyszłych świadczeń emerytalnych. Wartość aktywów netto II filara w relacji do PKB wyniosła na koniec 2024 r. 5,9% wobec 7,1% PKB na koniec 2021 r., 8,7% PKB na koniec 2014 r. i 18,2% na koniec 2013 r.

Średnie stopy zwrotu ważone aktywami OFE (suma iloczynów stóp zwrotu i przeciętnego udziału w rynku danego funduszu mierzonego wielkością aktywów netto) były ściśle związane z koniunkturą na rynkach finansowych. Znaczny wzrost zaangażowania w instrumenty udziałowe przyczynił się do wzrostu zmienności stóp procentowych osiąganych przez zarządzających funduszami. Najwyższa średnia stopa zwrotu OFE w analizowanym okresie wyniosła 36,2% w 2023 r. i miało to miejsce następnego roku po osiągnięciu najniższej stopy na poziomie -15,1%. Średnia geometryczna stopa zwrotu w ostatniej dekadzie wyniosła 5,8%.

Wykres 2. Średnie ważone stopy zwrotu OFE w latach 2010-2024

Źródło: wyliczenia Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE

2.3.2. Mechanizm „suwaka bezpieczeństwa”

Na mocy ustawy z 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych wprowadzającej mechanizm „suwaka bezpieczeństwa” w 2022 r. OFE przekazały do FUS kwotę w wysokości ok. 6 768 mln zł, w 2023 r. ok. 7 641 mln zł, a w 2024 r. ok. 9 706 mln zł.

Tabela 7. Liczba osób objęta „suwakiem bezpieczeństwa” w latach 2022-2024 oraz kwoty przekazane z tego tytułu przez OFE do ZUS

Rok	2022	2023	2024
Liczba osób objętych „suwakiem bezpieczeństwa” na koniec roku (narastająco)	2 965 428	3 083 401	3 238 258
Kwota środków przekazanych przez OFE do ZUS w ramach „suwaka bezpieczeństwa” (w tys. zł)	6 768 425	7 640 934	9 706 331

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Na koniec 2023 r., w proces „suwaka bezpieczeństwa” weszły roczniki mężczyzn urodzonych w 1969 r. i wcześniej oraz roczniki kobiet urodzonych w 1974 r. i wcześniej. Średni kapitał przypadający na 1 członka OFE jest najwyższy dla roczników kobiet urodzonych w 1974 r. oraz dla roczników mężczyzn urodzonych w 1968 r. i 1969 r., tj. roczników, które weszły w 2023 r. i w 2024 r. w proces „suwaka bezpieczeństwa”. Oznacza to, że dekulacja aktywów

OFE wynikająca z „suwaka bezpieczeństwa” będzie w kolejnych latach coraz silniej determinowała wartość aktywów zarządzanych przez OFE. W 2024 r. wartość „suwaka bezpieczeństwa” była wyższa o 1,9 mld zł w porównaniu do 2023 r.

2.3.3. Przekazywanie środków z OFE na dochody budżetu państwa

Proces przekazywania środków zgromadzonych na rachunkach członków OFE na dochody budżetu państwa za pośrednictwem ZUS, realizowany jest na podstawie przepisów art. 111a ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. *o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1113).

W latach 2022–2024 wycofano z rachunków członków OFE, z powodu skorzystania przez nich z możliwości ustalenia prawa do emerytury w wieku niższym niż ustawowy, i przekazano za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu państwa kwotę ok. 428 mln zł.

Tabela 8. Kwoty środków wycofanych z OFE i przekazanych na dochody budżetu państwa w latach 2022–2024 z tytułu możliwości ustalenia prawa do emerytury w wieku niższym niż ustawowy

Rok przekazania	Kwota zwrotu w tys. zł
2022	108 932
2023	178 959
2024	140 305
Suma	428 196

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

2.4. Subkonto

Na podstawie ustawy z dnia 25 marca 2011 r. *o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych* utworzono, obok konta ubezpieczonego w ZUS, subkonto, na którym ewidencjonuje się informacje o zwaloryzowanej wysokości wpłaconych składek, wraz z wyegzekwowanymi od tych składek odsetkami za zwłokę i opłatą prolongacyjną, a także informacje o wysokości należnych i wpłaconych składek. Środki gromadzone na subkoncie w ZUS są waloryzowane (rocznie i kwartalnie – dla tych, którzy nabyli uprawnienia emerytalne w trakcie roku) według średniego nominalnego wzrostu PKB z ubiegłych 5 lat (z zastrzeżeniem nieujemności stopy waloryzacji). Termin waloryzacji składek zewidencjonowanych na subkoncie jest zbieżny z terminem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego. Powyższa regulacja wprowadziła zmiany mające na celu poprawę kondycji finansów publicznych i FUS, dotyczące m.in. obniżenia poziomu części składki przekazywanej do OFE, któremu odpowiadało zwiększenie zasilenia FUS, dokonywane w formie ewidencjonowania na subkontach.

Środki zewidencjonowane na subkoncie, w tym również środki pochodzące z umorzenia w dniu 3 lutego 2014 r. 51,5% jednostek zapisanych na rachunku każdego członka OFE oraz środki zgromadzone w OFE, podlegają identycznym zasadom w zakresie dziedziczenia czy też podziału w przypadku ustania małżeńskiej wspólności majątkowej.

2.5. Wyплаты w razie śmierci członka OFE

2.5.1. Wyплаты z OFE

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. *o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1113), jeżeli w chwili śmierci członek OFE pozostawał w związku małżeńskim, w pierwszej kolejności fundusz dokonuje wypłaty transferowej połowy zgromadzonych na jego rachunku środków na rachunek małżonka w OFE. Środki zgromadzone na rachunku zmarłego członka OFE, niewykorzystane w powyższy sposób, są przekazywane

osobom przez niego wskazanym, a w przypadku braku takich osób wchodzi w skład masy spadkowej.

2.5.2. Wyплаты z subkonta w ZUS z tytułu dziedziczenia i wypłaty gwarantowanej

Od maja 2011 r., zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 października 1998 r. *o systemie ubezpieczeń społecznych* (Dz. U. z 2025 r. poz. 350, z późn. zm.), ZUS dokonuje podziału i wypłaty kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie w razie rozwodu, unieważnienia małżeństwa, ustania albo umownego wyłączenia lub ograniczenia wspólności majątkowej w czasie trwania małżeństwa, albo w przypadku śmierci osoby, dla której ZUS prowadzi subkonto, na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. *o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych*, dotyczących podziału środków zgromadzonych na rachunku w OFE w razie rozwodu, unieważnienia małżeństwa albo śmierci. Zgromadzone środki są przekazywane w ramach wypłaty transferowej na rachunek osoby uprawnionej bądź wypłacane, po spełnieniu określonych ustawą warunków. W 2022 r. kwota środków wypłaconych z subkonta osobom uprawnionym wyniosła ok. 797 mln zł, w 2023 r. ok. 903 mln zł, a w 2024 r. ok. 1,2 mld zł.

Wypłata gwarantowana realizowana jest na rzecz osób uprawnionych lub spadkobierców, w przypadku śmierci osoby pobierającej już emeryturę, która posiadała subkonto w ZUS. W 3-letnim okresie, liczonym od miesiąca, od którego po raz pierwszy wypłacono emeryturę, ZUS dokonuje wypłaty środków gwarantowanych ustalanych jako różnica między kwotą środków zewidencjonowanych na subkoncie emeryta, a iloczynem liczby pełnych miesięcy, jakie upłynęły od początku miesiąca, w którym po raz pierwszy wypłacono emeryturę, do końca miesiąca, w którym nastąpiła śmierć emeryta, oraz trzydziestej siódmej części kwoty zewidencjonowanej na tym subkoncie. W 2022 r. ZUS dokonał wypłat gwarantowanych na kwotę 71 mln zł, w 2023 r. na kwotę 78 mln zł, a w 2024 r. – 206 mln zł.

Tabela 9. Wyплаты z subkonta w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych z tytułu dziedziczenia i „wypłaty gwarantowanej” (w tys. zł)

	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Jednorazowe wypłaty z tytułu dziedziczenia	796 543	903 125	1 211 318
Wypłaty gwarantowane	71 180	78 079	206 473

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

2.5.3. Pomniejszenie renty rodzinnej o wypłatę gwarantowaną

W przypadku śmierci osoby mającej ustaloną emeryturę w docelowej wysokości, w podstawie obliczenia której uwzględnione zostały środki zewidencjonowane na subkoncie w ZUS, podstawę wymiaru emerytury pomniejsza się o kwotę wypłaty gwarantowanej, jeżeli wypłata tej kwoty została zrealizowana. Wypłata gwarantowana ma wpływ na wysokość renty rodzinnej wypłacanej osobom uprawnionym. Pomniejszenie renty rodzinnej o wypłatę gwarantowaną dokonywane jest w wyniku pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury przysługującej osobie zmarłej zgodnie z art. 73 ust. 3b ustawy z 17 grudnia 1998 r. *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm.). Podstawa obliczenia emerytury osoby zmarłej, po której ustalane jest prawo do renty rodzinnej, pomniejszana jest o kwotę zrealizowanej wypłaty gwarantowanej. Zmniejszenia wysokości renty rodzinnej dokonuje się od miesiąca, w którym wydana została decyzja obniżająca wysokość renty rodzinnej lub od następnego miesiąca, jeżeli wcześniej nie było możliwe obniżenie wysokości świadczenia.

W przypadku gdy renta rodzinna, obliczona jako odpowiedni procent emerytury osoby zmarłej (ustalonej od podstawy obliczenia pomniejszonej o kwotę zrealizowanej wypłaty gwarantowanej), jest niższa od kwoty najniższego świadczenia, wówczas organ rentowy podwyższa ją do kwoty najniższej renty rodzinnej.

Tabela 10. Renty rodzinne pomniejszone o wypłatę gwarantowaną w latach 2022–2024

Rok	Liczba pomniejszonych rent rodzinnych
2022	1 305
2023	1 361
2024	1 065

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

W badanym okresie można zaobserwować, że liczba rent rodzinnych pomniejszonych o zrealizowane wypłaty gwarantowane utrzymuje się na poziomie powyżej tysiąca.

2.6. Opłaty i koszty obciążające członków OFE

Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. *o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych* reguluje rodzaje i wysokości opłat, które są pobierane od członków OFE. Struktura opłat pobieranych przez OFE zawierała komponent procentowej opłaty od wpłacanych składek oraz komponent miesięcznej opłaty za zarządzanie, proporcjonalnej do aktywów OFE, którego znaczenie miało rosnać w czasie, wraz z rozwojem rynku.

Od 2010 r. do 2014 r. limit opłaty od składki wynosił 3,5%, i w praktyce wszystkie funkcjonujące podmioty pobierały opłatę zbliżoną do maksymalnej wysokości. Regulacje obowiązujące od 2014 r. obniżyły limit tej opłaty do 1,75%, przy czym od wprowadzenia tego limitu jeden z większych podmiotów zdecydował się na obniżenie tej opłaty do 0,75%, dzięki czemu średnia stawka tej opłaty dla całego rynku spadła do ok. 1,5%. Nieznaczne wahania wielkości średniej wynikają ze zmian kwot składek przekazywanych do funduszy, w głównej mierze będących rezultatem łączenia się funduszy.

Tabela 11. Średnie stawki opłat od składki i opłat za zarządzanie w latach 2022–2024

Rok	Średnia stawka opłaty od składki	Średnia stawka opłaty za zarządzanie aktywami
2022	1,56%	0,48%
2023	1,54%	0,45%
2024	1,52%	0,40%

Źródło: Komisja Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE

Opłata za zarządzanie ma charakter regresywny i jest pobierana miesięcznie, a jej podstawowa wartość nie może przekroczyć 0,54% w skali roku. Wraz ze wzrostem aktywów zarządzanych przez dane OFE wielkość tej opłaty obniża się. Fundusz zarządzający aktywami o wartości powyżej 45 mld zł może pobrać z tytułu tej opłaty maksymalnie 186 mln zł, co daje stawkę na poziomie nieznacznie przekraczającym 0,41%. Jednak przy obowiązującym limicie kwotowym dalszy wzrost aktywów funduszu obniża wielkość tej stawki. W ostatnich latach, w wyniku wzrostu aktywów poszczególnych funduszy, spowodowanych dobrą koniunkturą na rynkach finansowych oraz konsekwencją łączenia się podmiotów, nastąpiło jej obniżenie do poziomu 0,40% w 2024 r.

Dodatkową opłatą obciążającą uczestników jest opłata z tytułu rachunku premiewego. Fundusz osiągający najwyższą stopę zwrotu za okres 3 lat może maksymalnie pobrać 0,06% aktywów. Fundusz z najniższą stopą zwrotu nie pobiera tej opłaty, a wszystkie pozostałe fundusze pobierają opłaty w określonej przepisami proporcji z przedziału 0-0,06%. Dodatkowym warunkiem, jaki muszą spełnić fundusze chcące pobrać opłatę z rachunku premiewego, jest konieczność uzyskania stóp zwrotu co najmniej na poziomie inflacji za ostatnie 6 lat. Dwa razy w historii rachunku premiewego, w 2020 r. oraz 2023 r., fundusze nie przekroczyły wskaźnika CPI (wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych).

Zmiany regulacyjne w opłatach z 2014 r., połączone ze spadkiem wartości przekazywanych składek oraz sukcesywnym wzrostem aktywów spowodowały, że zmieniły się proporcje obciążenia poszczególnymi opłatami. W badanych latach opłata od składki wahała się w

przedziale 7,2-7,6%, a opłata za zarządzanie w przedziale 87,2-92,4%, i to ta druga stanowiła największe źródło przychodów dla zarządzających funduszami. Wielkość opłaty z rachunku premiowego, choć nie jest limitowana, nie stanowiła znacznego przychodu dla zarządzających OFE. Średni jej udział w przychodach wynosił od 0 do 5,6% przychodów OFE z tytułu opłat.

Tabela 12. Obciążenie członków OFE w latach 2022-2024 (w mln zł)

Rok	Oplata od składki	Oplata za zarządzanie	Rachunek premiowy	Obciążenia łącznie	Relacja łącznego obciążenia do średniego rocznego WAN
2022	62,0	756,3	28,7	847,0	0,54%
2023	65,3	794,9	0,0	860,2	0,49%
2024	73,1	879,8	56,5	1 009,4	0,46%

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE

W 2024 r. łączne roczne obciążenia członków OFE opłatami przekroczyły 1 mld zł, stanowiąc 0,46% wartości zarządzanych aktywów.

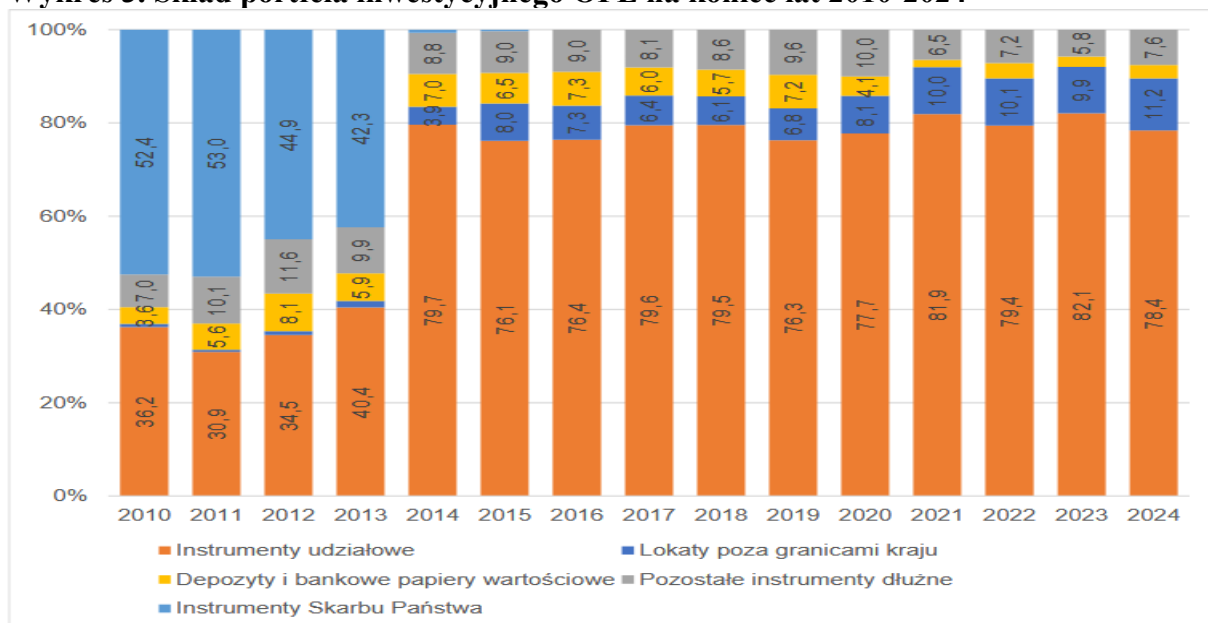
2.7 Polityka inwestycyjna OFE oraz wpływ na Giełdę Papierów Wartościowych

Zarządzający OFE, prowadząc działalność lokacyjną, dążą do podnoszenia wartości portfela m.in. przez dobór instrumentów, co powinno prowadzić do zwiększenia przyszłych świadczeń emerytalnych członków OFE. Działalność ta nie jest w pełni swobodna, ograniczają ją zarówno limity inwestycyjne, jak i skala działalności oraz wielkość rynku finansowego. Celem ograniczeń inwestycyjnych jest zwiększenie bezpieczeństwa środków zgromadzonych w funduszach. Główny ich trzon stanowią limity jakościowe, definiujące dopuszczalne kategorie instrumentów, w jakie fundusze mogą lokować środki uczestników oraz limity ilościowe określające w jakim stopniu fundusze mogą angażować się w poszczególne kategorie lokat.

Relatywna płytkość polskiego rynku instrumentów dłużnych innych niż gwarantowanych przez Skarb Państwa ogranicza możliwości lokacyjne OFE w tego typu instrumenty. Powoduje to, że OFE w praktyce nie mają alternatywy dla instrumentów udziałowych. Łączne zaangażowanie w krajowe oraz zagraniczne instrumenty udziałowe nigdy, od czasu reformy, nie spadło poniżej 83%, dwukrotnie natomiast przekroczyło poziom 92%. Zaangażowanie w krajowe instrumenty udziałowe było jeszcze bardziej stabilne i wahało się w przedziale 76,1-82,1%.

Przekazanie części dłużnej portfela OFE do ZUS oraz ograniczenie jej *de facto* do obligacji korporacyjnych i samorządowych, wskutek wprowadzenia ustawowego zakazu lokowania w skarbowe instrumenty dłużne, spowodowało całkowite odwrócenie proporcji w portfelach OFE. Porównywane do tej pory z funduszami stabilnego wzrostu OFE, stały się funduszami o profilu akcyjnym. Zdecydowanie dominującą kategorią w portfelach OFE stały się instrumenty udziałowe.

Wykres 3. Skład portfela inwestycyjnego OFE na koniec lat 2010-2024

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych z OFE

Wyraźny jest trend spadkowy zaangażowania OFE w depozyty i bankowe papiery wartościowe. Udział tych instrumentów z początkowego poziomu ok. 7% spadł do poziomu ok. 2-3%. Spadek dochodowości tych instrumentów w ostatnich latach skłonił zarządzających portfelami do poszukiwania alternatywnych kierunków lokacyjnych.

Składnikiem portfela, którego znaczenie w portfelach inwestycyjnych OFE rosło w ostatnich latach, były inwestycje zagraniczne. W ostatnim roku osiągnęły one rekordowy poziom 11,2% udziału w portfelu OFE, z czego 10,9% były to instrumenty udziałowe. OFE zainwestowały łącznie 23,6 mld zł w 23 krajach na świecie. Największy udział stanowiły akcje notowane na giełdach w USA (3,3%), a łącznie w państwach Unii Europejskiej ulokowano 7,2% wszystkich aktywów.

Wprowadzone ponad 10 lat temu zmiany były skonstruowane w taki sposób, by przynajmniej w krótkim horyzoncie czasowym minimalizować negatywne skutki dla rynku kapitałowego w Polsce, a w szczególności dla Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. Dotychczas założenie to zostało spełnione. Co prawda wartość aktywów ulokowanych na GPW wahała się w poszczególnych latach (na koniec 2024 r. była to wartość 154,4 mld zł), ale było to głównie spowodowane zmianami koniunktury na giełdzie. Udział procentowy OFE w kapitalizacji całej GPW był stabilny. W ciągu badanego okresu ok. 1/5 kapitalizacji GPW było w posiadaniu OFE, a na koniec 2024 r. udział ten wynosił 21,1%.

Tabela 13. Zaangażowanie OFE w akcje polskich spółek notowanych na GPW na koniec 2024 r.

Kapitalizacja spółki (mln zł)	Liczba spółek z GPW	Liczba spółek w portfelach OFE	Kapitalizacja spółek na GPW (mln zł)	Zaangażowanie OFE (mln zł)	Udział segmentu w kapitalizacji GPW	Udział w subportfelu akcji OFE	Udział OFE w kapitalizacji spółek GPW
<50 mln zł	103	11	2 406,3	29,5	0,3%	0,0%	1,2%
50-100 mln zł	48	14	3 481,5	123,6	0,5%	0,1%	3,5%

100-500 mln zł	108	56	27 708,9	2 163,6	3,8%	1,4%	7,8%
500 mln - 1 mld zł	36	31	25 751,3	5 053,2	3,5%	3,3%	19,6%
1-5 mld zł	43	39	82 157,2	15 258,7	11,2%	9,9%	18,6%
5-10 mld zł	12	11	90 094,3	26 006,6	12,3%	16,8%	28,9%
>10 mld zł	18	18	500 306,7	105 718,4	68,4%	68,5%	21,1%
Razem	368	180	731 906,1	154 353,6	100,0%	100,0%	21,1%

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych z OFE

Skala działalności funduszy emerytalnych w Polsce jest relatywnie duża, dlatego posiadając portfele inwestycyjne o znacznych wartościach, swoje zaangażowanie kierują w większym stopniu na spółki o największych kapitalizacjach. Na koniec 2024 r. notowanych na giełdzie było 368 spółek, a OFE posiadały w swych portfelach niespełna połowę z nich (180 spółek). Jednak spośród 30 największych spółek, których kapitalizacja przekraczała 5 mld zł, w funduszach znajdowało się już 29 z nich. Łączny udział tych spółek w kapitalizacji giełdy wyniósł 80,7%, ale w portfelu OFE udział ten był już większy i przekroczył 85%. Z drugiej strony w portfelach funduszy znalazły się akcje jedynie 25 spółek z grona 151 najmniejszych, których wartość kapitalizacji nie przekroczyła 100 mln zł, a udział OFE w kapitalizacji tych spółek wyniósł 2,6%.

Tabela 14. Zaangażowanie OFE w wybranych spółkach GPW wg stanu na koniec 2024 r.

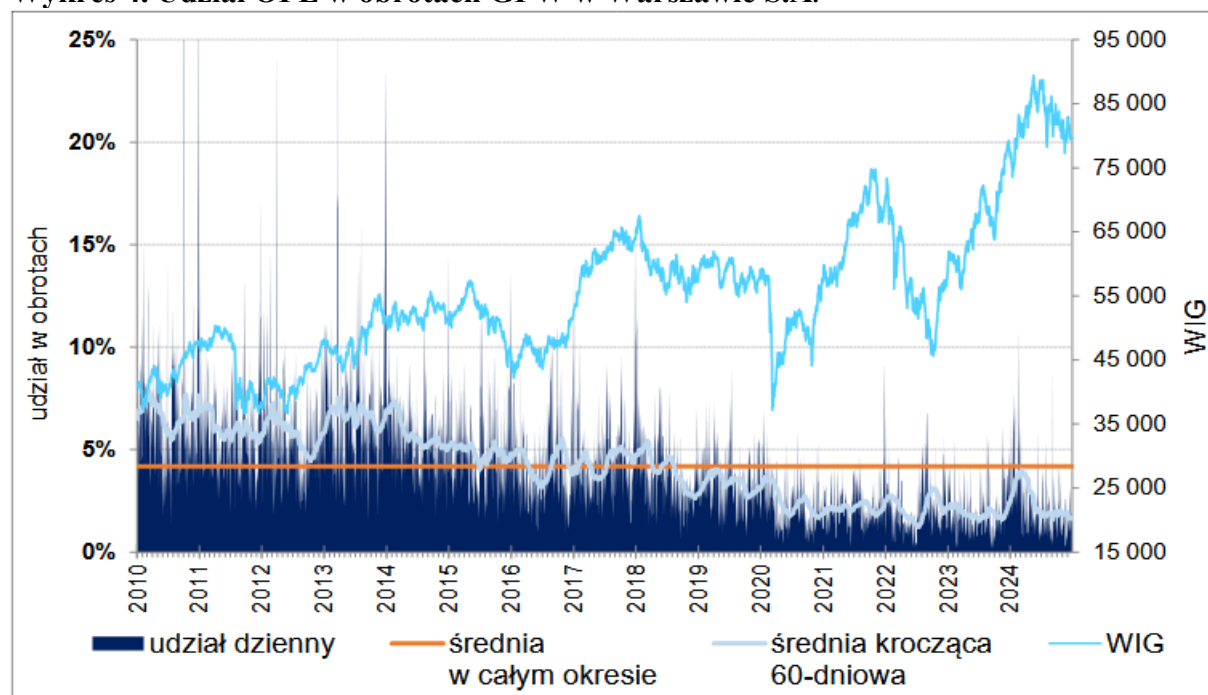
Spółka	Wartość w portfelu OFE (w mln zł)	Udział w portfelu OFE	Udział OFE w kapitalizacji spółki
Udział w kapitalizacji powyżej 33%			
DEVELIA	4 396,0	2,08%	77,77%
FERRO	1 351,5	0,64%	72,88%
GRUPA KĘTY	11 678,6	5,52%	64,01%
AB	2 077,3	0,98%	57,82%
SANOK RUBBER	868,1	0,41%	52,36%
KRUK	11 806,1	5,58%	50,75%
INTER CARS	10 921,4	5,16%	48,60%
FORTE	792,7	0,37%	47,19%
ENEL-MED.	699,3	0,33%	45,04%
ALUMETAL	490,5	0,23%	44,82%
AGORA	502,1	0,24%	41,29%
P.A. NOVA	174,8	0,08%	40,66%
COMP	490,3	0,23%	39,01%
NEWAG	1 357,2	0,64%	38,97%
VRG	892,6	0,42%	38,42%
AMICA WRONKI	605,2	0,29%	36,94%
ASSECO POLAND	7 392,2	3,49%	36,82%
BENEFIT SYSTEMS	6 039,8	2,85%	36,68%
ABS	1 652,1	0,78%	35,77%
DECORA	565,9	0,27%	35,60%
BANK MILLENNIUM	9 383,9	4,44%	35,43%
GRENEVIA	1 763,9	0,83%	34,70%
ATENDE	102,4	0,05%	34,60%
ASSECO SOUTH	2 447,6	1,16%	33,31%
WIRTUALNA POLSKA	2 942,8	1,39%	33,29%
BUDIMEX	11 619,7	5,49%	33,06%
Udział w portfelu OFE powyżej 1,5%			
PKO BP	51 382,96	24,28%	29,28%

PKN ORLEN	41 334,03	19,54%	20,12%
LPP	23 733,83	11,22%	30,18%
SANTANDER BANK POLSKA	23 567,81	11,14%	19,11%
PEKAO	20 010,40	9,46%	20,25%
ING BANK SŁĄSKI	18 486,66	8,74%	21,45%
KGHM POLSKA MIEDŹ	17 428,35	8,24%	23,91%
PZU	16 189,83	7,65%	14,59%
KRUK	11 806,06	5,58%	50,75%
GRUPA KĘTY	11 678,57	5,52%	64,01%
BUDIMEX	11 619,70	5,49%	33,06%
MBANK	10 956,28	5,18%	18,72%
INTER CARS	10 921,43	5,16%	48,60%
BANK MILLENNIUM	9 383,85	4,44%	35,43%
DINO POLSKA	9 327,42	4,41%	7,76%
PGE	8 705,11	4,11%	17,94%
ALIOR BANK	8 349,44	3,95%	32,53%
ALLEGRO	8 045,81	3,80%	8,90%
ASSECO POLAND	7 392,20	3,49%	36,82%
ORANGE POLSKA	7 163,17	3,39%	24,66%
CD PROJEKT	6 784,84	3,21%	15,53%
BENEFIT SYSTEMS	6 039,76	2,85%	36,68%
BANK HANDLOWY	5 991,09	2,83%	17,26%
CYFROWY POLSAT	5 588,16	2,64%	19,82%
UNICREDIT	5 464,73	2,58%	0,97%
CCC	5 114,35	2,42%	26,61%
DEVELIA	4 395,96	2,08%	77,77%
POLENERGIA	3 862,85	1,83%	22,66%
MOL	3 552,59	1,68%	4,82%
TAURON	3 497,56	1,65%	20,76%
ENEA	3 375,94	1,60%	22,70%

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych z OFE

OFE od wielu lat odgrywają rolę znaczących inwestorów instytucjonalnych na GPW w Warszawie. Napływający wcześniej strumień oszczędności emerytalnych pozwalał na finansowanie nowych projektów oraz wzmacnianie perspektywicznych spółek, podnosząc konkurencyjność tych podmiotów, a w konsekwencji także całej gospodarki. OFE przyczyniły się także do podniesienia płynności giełdy, a przez to także do wiarygodności wyceny spółek, co nie było bez znaczenia dla poprawy wizerunku całego rynku kapitałowego. Stabilne i długookresowe finansowanie podmiotów przez OFE mogło być alternatywą dla bardziej nieprzewidywalnych inwestorów zagranicznych. Do wzrostu wiarygodności rynku kapitałowego, OFE przyczyniły się także poprzez swoją aktywną rolę w spółkach oraz poprzez podnoszenie poziomu ładu korporacyjnego w tych podmiotach.

Wykres 4. Udział OFE w obrotach GPW w Warszawie S.A.

Źródło: Dzielne sprawozdania finansowe OFE, GPW, obliczenia własne Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego

Znaczenie OFE dla GPW w Warszawie w najbliższych latach będzie spadać, przy założeniu utrzymania aktualnych regulacji. Wzrastający poziom wartości umorzeń z tytułu „suwaka bezpieczeństwa” będzie powodował odpływ środków z OFE do ZUS. Część odpływu kapitałów z GPW powinna być równoważona napływem środków z tytułu innych form oszczędzania na emeryturę, a w szczególności Pracowniczych Planów Kapitałowych. Jednak przyszłość OFE w kontekście ich znaczenia dla GPW pozostaje otwarta.

2.8. Ocena efektywności funkcjonowania OFE

Na wartość wyniku finansowego ma wpływ poziom aktywów, czyli wielkość bazy, na której wypracowywany jest wynik, a także zmiany cen instrumentów finansowych tworzących aktywa. Przy obecnej strukturze portfela, w której dominują instrumenty udziałowe, o poziomie wyników finansowych decydują przede wszystkim zrealizowane i niezrealizowane zyski będące pochodną wyceny spółek notowanych na GPW, które znajdują się w portfelach OFE. W ostatnim badanym roku wartość wyniku finansowego wyniosła ponad 10 mld zł, natomiast skumulowana jego wartość od początku działalności to 220 mld zł. Uwzględniając kontekst reformy z 2014 r., wartość tę należy rozumieć jako całkowity, liczony od początku działalności, przyrost wartości na rachunkach członków OFE związany z inwestowaniem gromadzonych środków (w przeciwieństwie do przyrostu wynikającego z wpłacania składek).

Tabela 15. Wynik finansowy sektora OFE* w latach 2022–2024 (w mld zł)

Rok	Wynik finansowy roku bieżącego	Skumulowany wynik finansowy od początku działalności
2022	-28,4	148,4
2023	55,7	210,3
2024	10,4	220,6

* Obejmuje dane zlikwidowanych OFE

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE

Największym składnikiem portfela inwestycyjnego OFE, od 2014 r. są krajowe instrumenty udziałowe, czyli w praktyce akcje spółek notowanych na GPW w Warszawie. Udział ten wahał się w przedziale od 76,1% do 82,1%, dlatego nie powinna dziwić wysoka korelacja średnich stóp zwrotu i indeksu WIG, czyli głównego indeksu warszawskiej giełdy. W ciągu 11 badanych

lat, tylko raz różnica pomiędzy średnią stopą zwrotu OFE, a zmianą wartości indeksu WIG była większa niż 5 pkt. proc., a w pięciu latach nie przekroczyła 1 pkt. proc.

Tabela 16. Roczna stopa zwrotu OFE na tle zmiany wybranych indeksów rynkowych (w %)

Rok	Najniższa stopa zwrotu OFE	Średnia arytmetyczna stopa zwrotu OFE	Najwyższa stopa zwrotu OFE	Zmiana indeksu WIG	Zmiana indeksu WIG20	Zmiana indeksu WIG20TR
2022	-16,5	-14,8	-13,0	-17,1	-20,9	-18,3
2023	34,5	36,3	37,7	36,5	30,7	35,0
2024	4,0	5,0	6,2	1,4	-6,4	-1,3

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE oraz GPW

Zdeterminowana przez limity inwestycyjne polityka lokacyjna OFE silnie wpłynęła na zmienność stóp zwrotu. Po 2014 r. dodatnie średnie roczne stopy nie stanowiły dłuższej serii niż przez dwa kolejne lata (miało to miejsce tylko dwukrotnie). Znaczna zmienność objawiała się także relatywnie dużą rozpiętością między najniższymi, a najwyższymi stopami osiąganymi przez fundusze emerytalne w poszczególnych latach. Różnice te wynosiły od ok. 2,0 pkt. proc. do 6,6 pkt. proc.

Dokonując porównania waloryzacji na subkoncie w ZUS do średniej ważonej stopy zwrotu OFE w badanym okresie, zarówno w 2022 r., jak i 2024 waloryzacja na subkoncie w ZUS była wyższa, a jedynie w 2023 r. wyniosła mniej od średniej ważonej stopy zwrotu OFE.

Tabela 17. Porównanie stóp zwrotu OFE i waloryzacji na subkoncie w ZUS w latach 2022–2024

Rok	Średnia ważona stopa zwrotu OFE	Waloryzacja na subkoncie w ZUS
2022	-15,1%	9,20%
2023	36,2%	9,91%
2024	5,0%	9,49%

Źródło: opracowanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na podstawie danych KNF i ZUS

2.9. Sytuacja finansowa PTE

Zmniejszenie wartości składek przekazywanych do OFE, obniżenie o połowę zarządzanych aktywów oraz inne zmiany wprowadzone w 2014 r. spowodowały obniżenie przychodów PTE z tytułu zarządzania OFE o ponad połowę. W kolejnych latach przychody te wzrastały i w 2024 r. osiągnęły poziom 1,1 mld zł. Warte odnotowania jest szybka dynamika wzrostu przychodów wynikająca z zarządzania dobrowolnymi funduszami emerytalnymi (DFE).

W 2024 r. przychód DFE wyniósł 65 mln zł i był ponad 4 razy większy niż 5 lat wcześniej. Niemniej jednak jego udział odpowiada za niewiele ponad 5% wszystkich przychodów PTE.

Tabela 18. Przychody, koszty oraz zyski osiągnięte przez PTE w wybranych latach (w mln zł)

Rok	2022	2024
Przychody wynikające z zarządzania funduszami emerytalnymi	1 110,8	1 201,1
OFE	1 077,7	1 136,1
DFE	33,1	65,0

Koszty związane z zarządzaniem funduszami emerytalnymi, w tym m.in.:	406,4	402,1
Obowiązkowe obciążenia z tytułu zarządzania funduszami emerytalnymi	227,7	216,0
<i>OFE</i>	224,5	211,6
<i>DFE</i>	15,7	18,7
Koszty z tytułu prowizji dla ZUS od składek członków OFE	3,2	4,4
Pozostałe obciążenia, w tym m.in.:	178,8	186,1
Koszty usług akwizycyjnych na rzecz funduszy emerytalnych	13,4	12,1
<i>OFE</i>	6,6	1,3
<i>DFE</i>	6,7	10,8
Koszty marketingu i promocji	1,8	1,5
Koszty ogólne zarządzania PTE	163,6	172,5
Zysk/strata brutto	751,4	884,1
Zysk/strata netto	607,9	717,0

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE i kwartalnych sprawozdań PTE

Koszty zarządzania funduszami przez PTE wykazywały większą stabilność, osiągając na koniec badanego okresu poziom 402,1 mln zł. Zmieniła się natomiast struktura tych kosztów. Obniżyły się przede wszystkim obowiązkowe obciążenia z tytułu zarządzania funduszami oraz koszty akwizycji, natomiast wzrosły koszty ogólne zarządzania PTE.

W rezultacie zysk netto w 2024 r. wypracowany przez PTE osiągnął poziom 717 mln zł i znacznie przekroczył poziom z 2013 r. (377,8 mln zł). Na wzrost zyskowności sektora wpłynął także wprowadzony zakaz akwizycji oraz ograniczenie działalności reklamowej i będący ich skutkiem brak kosztów z tego tytułu. W dalszym ciągu pojawiająca się pozycja kosztowa związana z akwizycją jest wynikiem przyjętego sposobu jej amortyzacji w czasie przez niektóre podmioty.

Analizując poziom kapitałów wszystkich PTE na koniec 2024 r., osiągnęły one wartość 2,6 mld zł wykazując przy tym znaczne zróżnicowanie dla poszczególnych podmiotów. Największy poziom kapitałów własnych posiadał Nationale-Nederlanden PTE S.A. o wartości 612,5 mln zł, natomiast najmniejszy Pocztylion-Arka PTE - 50,3 mln zł. Zróżnicowanie to wynikało przede wszystkim ze skali działalności tych podmiotów. Relacja zsumowanych kapitałów własnych oraz Funduszy Gwarancyjnych do aktywów OFE zarządzanych przez PTE w praktyce wahała się w 2024 r. w większości PTE w przedziale 1,26%-1,62%, a tylko jeden podmiot wykazał się wyższą relacją na poziomie 2,72%. Średnio relacja ta dla całego sektora wynosiła 1,49%. Także aktywa PTE, określane jako płynne w relacji do aktywów OFE, miały niemal identyczny poziom (1,48%), choć dla poszczególnych podmiotów różnice te były większe. Raportowane przez PTE poziomy kapitałów pozwalają wnioskować, iż wykazują one wystarczający poziom adekwatności kapitałowej.

Kwestia adekwatności kapitałowej w sektorze podlega szczególnej uwadze KNF, która corocznie przyjmuje stanowisko w sprawie polityki dywidendowej powszechnych towarzystw emerytalnych. W przedmiotowym stanowisku organ nadzoru określa podstawowe założenia

polityki dywidendowej PTE na kolejny rok sprawozdawczy dotyczące wymaganych poziomów współczynników kapitałowych oraz oceny nadzorczej, pozwalające podmiotom na wypłatę dywidendy na rzecz akcjonariuszy. W tym zakresie KNF obliguje PTE do prowadzenia takiej polityki dywidendowej, która z jednej strony nie będzie powodowała zmniejszenia kapitałów własnych i wartości aktywów płynnych poniżej określonych poziomów (również w perspektywie co najmniej 12 miesięcy), jak również będzie uwzględniała potrzeby kapitałowe związane z zarządzaniem funduszami zdefiniowanej daty oraz ewentualnymi roszczeniami uczestników funduszy emerytalnych wobec PTE.

W efekcie powyższego, wysokość kapitałów własnych PTE utrzymuje się na bezpiecznym, stabilnym poziomie.

Tabela 19. Kapitały własne i płynne aktywa PTE, wymagana wartość Funduszu Gwarancyjnego oraz wskaźniki adekwatności kapitałowej na dzień 31.12.2024 (w mln zł)

PTE	Kapitał własny PTE	Płynne aktywa PTE	Fundusz Gwarancyjny	Kapitał własny PTE i Fundusz Gwarantowany do WAN OFE	Płynne aktywa* PTE i Fundusz Gwarantowany do WAN OFE
Generali PTE S.A.	265,7	187,9	83,1	1,26%	0,98%
Nationale-Nederlanden PTE S.A.	612,5	609,4	174,2	1,27%	1,26%
PKO BP BANKOWY PTE S.A.	243,3	231,9	29,3	2,72%	2,60%
Pocztylion-Arka PTE S.A.	50,3	53,2	11,2	1,48%	1,55%
PTE Allianz Polska S.A.	712,5	706,1	162,3	1,62%	1,60%
PTE PZU SA	350,4	341,6	84,0	1,50%	1,47%
UNIQA PTE S.A.	163,1	170,6	39,9	1,53%	1,58%
Vienna PTE S.A. VIG	215,3	294,9	55,1	1,47%	1,90%
Razem PTE	2613,2	2595,5	639,0	1,49%	1,48%

* do płynnych aktywów zaliczono: papiery wartościowe wyemitowane przez Skarb Państwa, BGK lub NBP, należności od OFE: tytułem opłaty od składki i opłaty za zarządzanie, środki pieniężne i inne aktywa pieniężne oraz pozostałe krótkoterminowe aktywa finansowe

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych OFE i kwartalnych sprawozdań PTE

3. Pracownicze Programy Emerytalne (PPE), Pracownicze Plany Kapitałowe (PPK), Indywidualne Konta Emerytalne (IKE), Indywidualne Konta Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE), Ogólnoeuropejski Indywidualny Produkt Emerytalny (OIPE)

3.1. Pracownicze programy emerytalne i pracownicze plany kapitałowe

3.1.1. Podstawowe informacje o PPE

Pracownicze programy emerytalne są dobrowolną formą grupowego oszczędzania na emeryturę, organizowaną przez pracodawcę przy współudziale pracowników. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o pracowniczych programach emerytalnych* (Dz. U. z 2024 r. poz. 556) składkę podstawową finansuje pracodawca, natomiast pracownik może dobrowolnie dokonywać dodatkowych wpłat z własnych środków w ramach składki dodatkowej. Środki wnoszone do PPE są odprowadzane i zarządzane przez instytucję finansową, która jest wybierana przez pracodawcę i pracowników w fazie organizowania programu.

W analizowanym okresie, ustawą z dnia 7 kwietnia 2022 r. *o zmianie ustawy o pracowniczych programach emerytalnych oraz ustawy o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego* (Dz. U. z 2022 r. poz. 904), wprowadzono zmiany w funkcjonowaniu PPE polegające na:

- ułatwieniu w prowadzeniu PPE dla pracodawców (zniesienie najbardziej uciążliwych obowiązków administracyjnych obciążających pracodawców), tj.:
  - przeniesienie obowiązku sporządzania informacji rocznej dotyczącej realizacji programów przekazywanej corocznie organowi nadzoru z pracodawcy prowadzącego PPE na zarządzającego PPE,
  - przeniesienie obowiązku informowania organu nadzoru o zmianie danych zarządzającego z pracodawcy prowadzącego PPE na zarządzającego PPE;
- uproszczeniu trybu zawierania przez pracodawców porozumień z reprezentacją pracowników o zawieszeniu odprowadzania bądź ograniczeniu wysokości składek podstawowych w PPE poprzez rezygnację z trybu ich rejestracji przez organ nadzoru;
- modyfikacji przesłanek likwidacji pracowniczego programu emerytalnego określonych w art. 40 ustawy o PPE;
- zniesieniu fakultatywnego zakazu wnoszenia składki dodatkowej,
- dopuszczeniu finansowania składki dodatkowej również z innych źródeł niż wynagrodzenie uczestnika PPE.

Wprowadzone zmiany mogą oddziaływać pośrednio na rynek pracy na skutek wzrostu zainteresowania PPE wśród pracodawców (w związku z likwidacją najuciążliwszych obowiązków informacyjnych obciążających ww. podmioty oraz uproszczeniem zasad długotrwałego zawieszenia bądź ograniczania wydatkowania środków na PPE). Zjawisko to może przełożyć się na zwiększenie liczby funkcjonujących PPE, co pozytywnie wpłynęłoby na konkurencyjność pracodawców na rynku pracy.

3.1.2. Podstawowe informacje o PPK

Pracownicze Plany Kapitałowe to dobrowolny, prywatny system długoterminowego oszczędzania, dostępny dla wszystkich osób zatrudnionych. Jest on tworzony nie przez samego pracownika, lecz wspólnie – przy jednoczesnym udziale pracodawców oraz państwa. PPK zostały wprowadzone od 2019 r. na mocy ustawy z dnia 4 października 2018 r. *o pracowniczych planach kapitałowych* (Dz. U. z 2024 r. poz. 427), zwana dalej „ustawą o PPK”.

PPK zostały opracowane, aby:

- zwiększyć bezpieczeństwo finansowe Polaków,
- wpłynąć na rozwój gospodarki, przedsiębiorstw oraz miejsc pracy,
- pomnażać prywatne oszczędności emerytalne pracowników.

Ustawa o PPK tworzy nowe możliwości gromadzenia środków dla osób zatrudnionych. Poszerzenie systemu długoterminowego oszczędzania o to rozwiązanie jest wzorowane na doświadczeniach wielu krajów, w których funkcjonują podobne programy pracownicze. Podczas prac nad ustawą o PPK wybrano z nich najlepsze praktyki i najefektywniejsze mechanizmy – po czym dostosowano je do polskich realiów. Tak jak w innych krajach rozwiniętych (od Niemiec, przez Wielką Brytanię i kraje skandynawskie, po Stany Zjednoczone, Kanadę i Nową Zelandię), tak i w Polsce ustawowy obowiązek tworzenia systemu PPK dla pracowników spoczywa na pracodawcy – przy wsparciu ze strony państwa.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami² Rada Ministrów dokonuje odrębnego przeglądu funkcjonowania PPK i przedkłada Sejmowi informację o skutkach obowiązywania ustawy wraz z ewentualnymi propozycjami zmian nie rzadziej niż co 4 lata. Ostatni przegląd opisujący

² Art. 143. ust.1 ustawy z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych

szczegółowe zagadnienia związane z funkcjonowaniem PPK został przyjęty na posiedzeniu Sejmu RP w 2023 r.

3.1.3. Informacje na temat uczestników oraz podmiotów zarządzających PPE oraz PPK

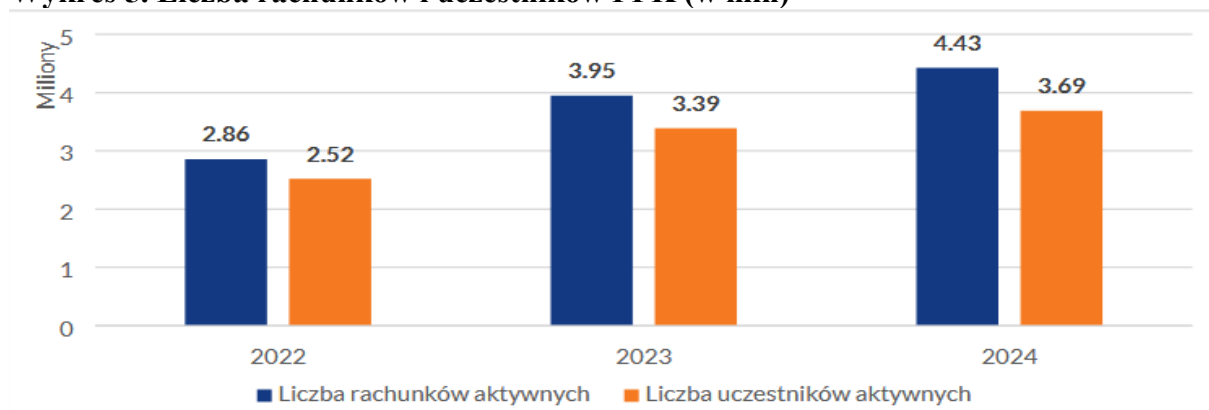
Pracownicze programy emerytalne pomimo swojej długiej historii nie osiągnęły skali oczekiwanej przez projektodawców. Do momentu powstania pracowniczych planów kapitałowych, jedynie 425 tys. pracowników miało otwarte rachunki w PPE, z czego 78% były to rachunki aktywne, czyli takie, na które pracodawca był zobowiązany przekazywać składki za pracownika. Impulsem w rozwoju PPE było wejście w życie z początkiem 2019 r. regulacji PPK, które przy określonych warunkach zwalniały pracodawców posiadających PPE z zawierania umowy o zarządzanie PPK z instytucją finansową. Już w pierwszym roku funkcjonowania PPK liczba rachunków PPE wzrosła o prawie 200 tys., by na koniec 2024 r. osiągnąć poziom prawie 700 tys. Przy czym liczba aktywnych rachunków na koniec 2024 r. wynosiła ok. 510 tys., co stanowiło 73% wszystkich rachunków PPE.

Na koniec 2024 r. funkcjonowało 2 097 PPE prowadzonych przez 2 311 pracodawców. Środkami pracowniczych programów emerytalnych zarządza 26 instytucji finansowych, w tym 15 towarzystw funduszy inwestycyjnych, 9 zakładów ubezpieczeń oraz 2 pracownice fundusze emerytalne.

PPK natomiast mimo swojej relatywnie krótkiej historii osiągnęły znaczną dynamikę przyrostu uczestników. W latach 2022-2024, widoczny jest nieprzerwany wzrost zainteresowania uczestnictwem w programie, o czym świadczy zwiększenie niemal wszystkich kluczowych parametrów efektywności programu. Na koniec grudnia 2024 r. w PPK oszczędzało 3,69 mln osób, dla których było prowadzonych łącznie 4,43 mln rachunków. Taki poziom uczestników oraz rachunków stanowił zmianę względem końca 2023 r. odpowiednio o 9% dla liczby uczestników oraz o 12% dla liczby rachunków.

Najwyższy przyrost liczby uczestników PPK można było zaobserwować w 2023 r. Liczba uczestników zwiększyła się o 34% w odniesieniu do danych na koniec 2022 r. Powodem takich zmian był przeprowadzony z początkiem 2023 r. pierwszy tzw. ponowny autozapis.

Wykres 5. Liczba rachunków i uczestników PPK (w mln)

Źródło: PFR S.A.

Jedną z cech odróżniających PPK od innych form dobrowolnego oszczędzania na cele emerytalne po zakończeniu aktywności zawodowej, jest tzw. ponowny autozapis. Wprowadzając to rozwiązanie (zaczerpnięte z ekonomii behawioralnej) liczone, że – podobnie jak to było m.in. w Wielkiej Brytanii – pozytywnie wpłynie ono na partycypację w tym programie. Autozapis obejmuje osoby zatrudnione, które dotychczas nie były uczestnikami programu lub zrezygnowały z oszczędzania w PPK, poprzez złożenie deklaracji o rezygnacji z dokonywania wpłat do PPK. Proces polega na automatycznym zapisaniu do programu, o ile

ponownie nie została złożona deklaracja o rezygnacji, proces jest powtarzany co 4 lata i dotyczy osób w wieku 18-55 lat.

Na koniec grudnia 2024 r. 17 podmiotów zarządzających instytucjami finansowymi (dalej: PZIF) było uprawnionych do prowadzenia PPK, i wpisanych do Ewidencji PPK prowadzonej przez PFR. W tej grupie znalazło się 14 towarzystw funduszy inwestycyjnych, 2 powszechne towarzystwa emerytalne i 1 zakład ubezpieczeń.

Tabela 20. Liczba podmiotów zarządzających instytucjami finansowymi

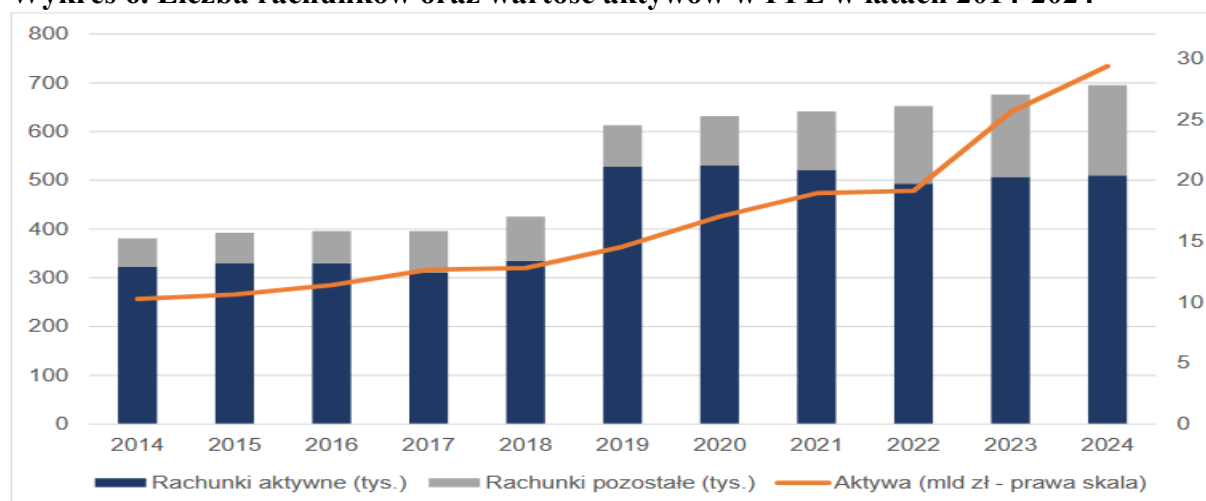
Rodzaj instytucji finansowej	2022	2023	2024
Towarzystwo funduszy inwestycyjnych	15	15	14
Powszechne towarzystwo emerytalne	2	2	2
Zakład ubezpieczeń	1	1	1

Źródło: PFR S.A.

3.1.4. Sytuacja finansowa PPE i PPK

Na koniec 2024 r., aktywa PPE wyniosły 29,4 mld zł. W ciągu ostatnich pięciu lat odnotowały one wzrost o 100%, co było wynikiem, zarówno wzrostu zainteresowania tą formą oszczędzania, jak i dobrej koniunktury na rynkach finansowych.

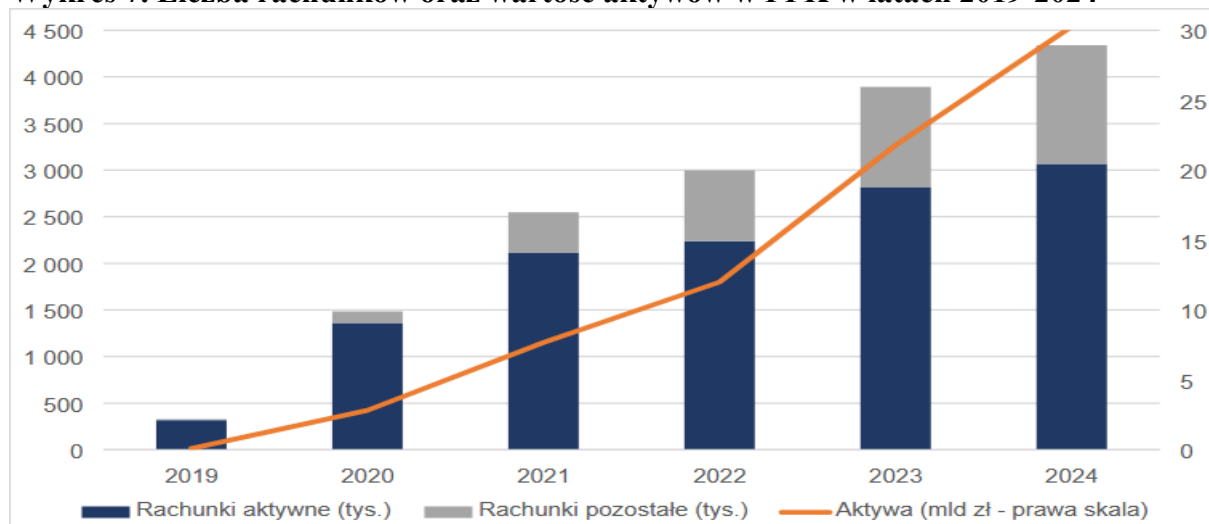
Wykres 6. Liczba rachunków oraz wartość aktywów w PPE w latach 2014-2024

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych UKNF

Z kolei aktywa zgromadzone w PPK na koniec 2024 r. przekroczyły poziom 30 mld zł, po raz pierwszy w historii przewyższając aktywa zgromadzone w PPE. Duża dynamika wzrostu aktywów (w 2024 r. wzrost o prawie 40%) spowodowana jest ciągle jeszcze wstępną fazą rozwoju rynku, choć przyczyniły się do tego z pewnością dobre wyniki inwestycyjne osiągane przez podmioty zarządzające PPK.

Wykres 7. Liczba rachunków oraz wartość aktywów w PPK w latach 2019-2024

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego na podstawie danych UKNF

PPE oraz PPK należy analizować łącznie, gdyż do wyjątków należą przypadki, że dany pracownik posiada oba te produkty jednocześnie. Na koniec 2024 r. łączne aktywa tych dwóch sektorów wyniosły 59,6 mld zł, natomiast suma rachunków przekroczyła poziom 5 mln, z czego ponad 3,5 mln były to rachunki aktywne.

3.2. Indywidualne konta emerytalne

3.2.1. Podstawowe informacje o IKE

Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego* (Dz. U. z 2024 r. poz. 707) prawo do dokonywania wpłat na IKE przysługuje osobie fizycznej, która ukończyła 16 lat. Osoby małoletnie (w przedziale wiekowym 16–18 lat) mają możliwość dokonania wpłat ograniczoną tylko do lat kalendarzowych, w których uzyskują dochody z pracy wykonywanej na podstawie umowy o pracę. Jednocześnie oszczędzającym na IKE może być również osoba w wieku niższym niż 16 lat, jeżeli jest osobą uprawnioną do nabycia środków po zmarłym oszczędzającym na IKE. Wówczas na założone dla niej IKE może być dokonany transfer środków zgromadzonych przez zmarłego, przy czym do momentu osiągnięcia pełnoletniości lub momentu osiągania dochodów z pracy osoba ta nie może dokonywać wpłat.

Oszczędzanie na IKE wsparte jest preferencją podatkową. Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 58a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. *o podatku dochodowym od osób fizycznych*, zwaną dalej „ustawą PIT”, zwolnione od podatku dochodowego są dochody z tytułu oszczędzania na IKE uzyskane w związku z: gromadzeniem (pod warunkiem gromadzenia oszczędności na jednym IKE) i wypłatą środków przez oszczędzającego, wypłatą środków dokonaną na rzecz osób uprawnionych do tych środków po śmierci oszczędzającego, a także wypłatą transferową (tj. przeniesieniem środków zgromadzonych na jednym IKE do innego IKE, PPE, IKZE czy OIPE).

3.2.2. Uczestnicy IKE

Na dzień 31 grudnia 2024 r. IKE posiadało ok. 964,6 tys. osób (wzrost o ok. 104,7 w porównaniu z 2023 r.). Na koniec 2024 r. IKE prowadziło łącznie 61 instytucji finansowych, w tym: 12 zakładów ubezpieczeń, fundusze inwestycyjne zarządzane przez 21 towarzystw funduszy inwestycyjnych (TFI), 9 podmiotów prowadzących działalność maklerską, 14 banków oraz DFE zarządzane przez 5 PTE.

Najwięcej IKE na koniec grudnia 2024 r. funkcjonowało w funduszach inwestycyjnych (492,4 tys. kont), a najmniej w DFE (16,6 tys. kont), które funkcjonują najkrócej na rynku (od 2012 r.). W latach 2022-2024 następował stały wzrost liczby prowadzonych IKE, w efekcie czego liczba ta na koniec 2024 r. wzrosła o 20,55% w stosunku do liczby IKE prowadzonych w 2022 r.

Należy przy tym zauważyć, że wzrost liczby funkcjonujących IKE w 2024 r., w stosunku do liczby IKE prowadzonych w 2023 r., łącznie o 104,7 tys. kont, miał miejsce w większości instytucji finansowych prowadzących IKE, za wyjątkiem zakładów ubezpieczeń, w których odnotowano spadek liczby prowadzonych IKE. Skala wzrostu była różna – największy, bo 47,97% wzrost odnotowano w podmiotach prowadzących działalność maklerską (w 2023 r. – 134 045 IKE, w 2024 r. – 198 352 IKE) oraz w dobrowolnych funduszach emerytalnych, w których liczba IKE wzrosła o 29,7% (w 2023 r. – 12 835 IKE, w 2024 r. – 16 647 IKE). Około 8,04% wzrost liczby prowadzonych IKE odnotowały fundusze inwestycyjne (w 2023r. – 455 695 IKE, w 2024 r. 492 353 IKE). W bankach liczba prowadzonych IKE wzrosła o 3,67% (w 2023 r. – 81 198 IKE, w 2024 r.- 84 181 IKE). Spadek liczby IKE w zakładach ubezpieczeń wyniósł 1,76% (w 2023 r. – 176 158 IKE, w 2024 r.173 057 IKE).

Tabela 21. Liczba IKE według stanu na dzień 31 grudnia danego roku w latach 2022-2024

Rok	IKE (ogółem)	w tym prowadzone przez:				
		zakłady ubezpieczeń	fundusze inwestycyjne zarządzane przez TFI	podmioty prowadzące działalność maklerską	Banki	DFE zarządzane przez PTE
		liczba (w sztukach)				
2022	800 143	182 715	420 356	104 136	82 035	10 9015
2023	859 931	176 158	455 695	134 045	81 198	12 835
2024	964 590	173 057	492 353	198 352	84 181	16 647

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

Na ogólną liczbę IKE wpływa nie tylko liczba kont zamykanych z powodu zakończenia oszczędzania i wypłaty zgromadzonych środków lub wcześniejszego wycofania ich w formie zwrotu, ale przede wszystkim liczba kont otwieranych przez osoby zainteresowane rozpoczęciem oszczędzania na dodatkową emeryturę.

W analizowanym okresie zauważalny był wzrost liczby IKE założonych po raz pierwszy, który utrzymywał się na poziomie od 90 433 kont (2022 r.) do 157 682 kont (2024 r.) rocznie. Należy przy tym mieć na uwadze, że w całym omawianym okresie utrzymywała się tendencja dominującej i rosnącej pozycji funduszy inwestycyjnych w liczbie IKE założonych po raz pierwszy, tj. w 2022 r. było to ponad 47 tys. kont, w 2023 r, ponad 73 tys., a w 2024 r. ponad 74 tys. Ponadto odnotowano wzrost w rozpoczęciu oszczędzania na IKE w podmiotach prowadzących działalność maklerską. Z drugiej strony w całym analizowanym okresie następowało zmniejszenie zainteresowania oszczędzaniem na IKE prowadzonych przez banki, w przypadku których w 2024 r. nastąpił spadek liczby IKE założonych po raz pierwszy, aż o ponad 9 tys. kont.

Tabela 22. Liczba IKE założonych po raz pierwszy w latach 2022-2024

Rok	IKE (ogółem)	w tym prowadzone przez:				
		zakłady ubezpieczeń	fundusze inwestycyjne zarządzane przez TFI	podmioty prowadzące działalność maklerską	Banki	DFE zarządzane przez PTE
		liczba (w sztukach)				
2022	90 433	5 776	47 197	23 335	12 203	1 922
2023	117 682	7 357	73 242	29 267	4 274	3 022
2024	157 682	7 850	74 289	67 887	3 152	4 504

W latach 2022-2024 wśród oszczędzających na IKE najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku ponad 60 lat, posiadające odpowiednio: w 2022 r. ponad 238,4 tys. kont (29,8% wszystkich IKE), w 2023 r. ponad 262,6 tys. kont (30,5% wszystkich IKE), oraz w 2024 r. ponad 280,1 tys. kont (29,0% wszystkich IKE). W całym badanym okresie najmniej IKE posiadały natomiast osoby w wieku do 30 lat, odpowiednio: w 2022 r. – 44,8 tys. kont stanowiących 5,6% wszystkich IKE, w 2023 r. – 50,8 tys. kont stanowiących 5,9% wszystkich IKE, natomiast w 2024 r. – 71,2 tys. kont stanowiących 7,4% wszystkich IKE.

Dwukrotnie w ciągu analizowanego okresu więcej IKE było prowadzonych dla kobiet niż dla mężczyzn, odpowiednio: w 2022 r. – 51,2% ogółu kont należało do kobiet, w 2023 r. – 50,9%, natomiast w 2024 r. tendencja się odwróciła i więcej kont było prowadzonych dla mężczyzn – 50,6%. Dane liczbowe o poszczególnych grupach wiekowych i płci wskazują, że w wieku do 40 lat więcej IKE posiadają mężczyźni, natomiast w grupach starszych wiekowo więcej kont IKE posiadają kobiety.

3.2.3. Liczba aktywnych IKE

Począwszy od 2007 r. zaczęto gromadzić dane o liczbie IKE, które w danym roku zostały zasilone przynajmniej jedną wpłatą. Znaczna liczba kont jest kontami „nieaktywnymi”, tj. niezasilanymi żadną wpłatą w danym roku.

Liczba aktywnych kont IKE od lat systematycznie rośnie. Miara mówiąca o liczebności kont, na które dokonano przynajmniej jednej wpłaty w roku, lepiej oddaje rozwój indywidualnej części systemu emerytalnego, niż sama liczba otwartych rachunków. W ostatnich latach, instytucje zarządzające podjęły się uporządkowania „martwych kont” i w 2024 r. udział aktywnych kont IKE wyniósł 58,85%.

Tabela 23. Liczba aktywnych IKE w latach 2022-2024

Rok	IKE (ogółem)	w tym prowadzone przez:				
		zakłady ubezpieczeń	fundusze inwestycyjne zarządzane przez TFI	podmioty prowadzące działalność maklerską	Banki	DFE zarządzane przez PTE
		na które dokonano wpłaty (w szt.)				
2022	433 871	97 782	185 633	73 589	70 616	6 251
2023	471 497	92 456	214 735	88 529	68 644	7 133
2024	567 652	93 140	252 383	141 074	71 435	9 620

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

3.2.4. Wartość aktywów IKE

Systematyczny wzrost liczby aktywnych kont przekłada się na wzrost aktywów przypadających na jednego uczestnika. Wartość aktywów zgromadzonych na rachunkach IKE stale rosła w całym okresie funkcjonowania IKE. W latach 2022-2024 wzrost ten wyniósł odpowiednio: w 2022 r. o 4,84% do ok. 14 117,4 mln zł, w 2023 r. o 29,08% do ok. 18 222,4 mln zł, a w 2024 r. o 25,15% do ok. 22 804,9 mln zł. Wzrost wartości aktywów w 2024 r. dotyczył wszystkich instytucji finansowych. Największy udział w rynku w zarządzaniu IKE, mierzony wartością aktywów w 2024 r. przypadł podmiotom prowadzącym działalność maklerską (41,23% całego rynku). Najmniejszy natomiast przypada w DFE, które funkcjonują na rynku dopiero od 2012 r.

Tabela 24. Wartość aktywów IKE w latach 2022-2024

Podmioty prowadzące IKE	Wartość aktywów (w mln zł)			Udział w rynku w 2024 r. (w%)
	2022	2023	2024	
Zakłady ubezpieczeń	2 725,8	3 235,2	3 426,3	15,02

Fundusze inwestycyjne	4 094,7	5 132,9	6 161,1	27,02
Podmioty prowadzące działalność maklerską	4 492,6	6 637,7	9 403,4	41,23
Banki	2 621	2 967,6	3 486,4	15,29
Dobrowolne fundusze emerytalne	182,9	248,9	327,8	1,44
Ogółem	14 117	18 222,4	22 804,9	100,0

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

3.2.5. Wpłaty na IKE

Wpłaty dokonywane na IKE w roku kalendarzowym nie mogą przekroczyć kwoty odpowiadającej 300% prognozowanego na dany rok przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej (limit ten obowiązuje od 2009 r., a w latach 2004–2008 wynosił 150% prognozowanego na dany rok przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia). W 2022 r. limit wpłat na IKE wynosił 17 766 zł, w 2023 r. – 20 805 zł, a w 2024 r. – 23 472,00 zł.

Łączna wysokość wpłat na IKE w analizowanym okresie systematycznie rosła. W 2022 r. posiadacze IKE wpłacili na konta kwotę ok. 2 367,3 mln zł (o ok. 131,8 mln zł więcej niż rok wcześniej), w 2023 r. – ok. 2 872,9 mln zł (co oznacza wzrost do poprzedniego roku o 505,7 mln zł), natomiast w 2024 r. – ok. 4 147,2 mln zł (o 1 274,3 mln zł więcej niż w 2023 r.).

Zwiększała się również średnia kwota wpłacona na pojedyncze konto, która wynosiła odpowiednio: 5,5 tys. zł w 2022 r., 6,1 tys. zł w 2023 r. oraz 7,3 tys. zł w 2024 r. Najwyższe średnie wpłaty na IKE w 2024 r. zanotowano w podmiotach prowadzących działalność maklerską (15,3 tys. zł) oraz w bankach (8,1 tys. zł). W DFE średnia wpłata wyniosła 6,8 tys. zł, a w zakładach ubezpieczeń i funduszach inwestycyjnych odpowiednio 3,6 tys. zł oraz 4,0 tys. zł.

Obecnie roczny limit wpłat na IKE kształtuje się na poziomie dość wysokim w stosunku do potrzeb indywidualnego oszczędzania. Przy założeniu, że uczestnik od 2004 r. wpłacał maksymalne kwoty, na swoim indywidualnym koncie zbierałby sumę około 235 tys. zł (nie uwzględniając jakichkolwiek stóp zwrotu). Problemem jest kwestia regularnego oszczędzania, ponieważ pominięcie wpłaty w jednym roku nie pozwala na jej nadrobienie w latach kolejnych. Należy również podkreślić, że możliwości zgromadzenia znaczącej sumy na swoim koncie IKE są ograniczone dla osób, które zdecydowały się na oszczędzanie w późniejszym wieku (np. około 50 r.ż.).

3.2.6. Wypłaty z IKE

Wypłata środków zgromadzonych na IKE następuje:

- na wniosek oszczędzającego, jednorazowo lub w ratach po nabyciu uprawnień emerytalnych,
- na wniosek osób uprawnionych do środków zgromadzonych na IKE zmarłego oszczędzającego.

Zdecydowana większość oszczędzających wybiera jednorazową formę wypłaty – w analizowanym okresie skorzystało z niej odpowiednio: ok. 21,1 tys. osób w 2022 r., ok. 15,4 tys. osób w 2023 r. i ok. 15,0 tys. osób w 2024 r. Z ogólnej liczby oszczędzających dokonujących wypłaty z IKE, z możliwości wypłaty w ratach skorzystało odpowiednio: w 2022 r. – 872 osoby, w 2023 r. – 824 osoby oraz w 2024 r. – 622 osoby.

Tabela 25. Liczba i wartość wypłat z IKE w latach 2022–2024

Rok	Liczba wypłat ogółem (w szt.)	w tym: liczba wypłat w ratach ogółem (w szt.)	Wartość wypłat ogółem (w tys. zł)	w tym: wartość wypłat w ratach ogółem (w tys. zł)
2022	21 986	872	631 701	16 125
2023	16 267	824	427 940	10 612
2024	15 587	622	453 523	14 234

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

3.2.7. Wypłaty transferowe

Oszczędzający w systemie IKE ma dużą elastyczność w zakresie wyboru konkretnej instytucji finansowej, w której prowadzone jest jego konto, a w przypadku braku satysfakcji z efektów oszczędzania, może w każdym czasie przetransferować zgromadzone oszczędności do innej instytucji finansowej lub do PPE. Ponadto możliwe jest przyjęcie na IKE środków zgromadzonych w ramach PPE, w przypadku rezygnacji z dalszego uczestnictwa w PPE i zakończenia pracy u pracodawcy prowadzącego ten program lub w przypadku likwidacji programu. W przypadku śmierci oszczędzającego takiego transferu może dokonać osoba uprawniona, jeżeli nie zdecyduje się na wypłatę. Wypłata transferowa zarówno dla oszczędzającego, jak i osoby uprawnionej jest zwolniona z podatku dochodowego.

Ponadto możliwe jest przyjęcie na IKE wypłaty transferowej z PPK zmarłego uczestnika, na IKE jego małżonka lub osoby uprawnionej. Również ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym (OIPE) (Dz. U. z 2023 r. poz. 1843) wprowadziła możliwość przeniesienia środków z subkonta OIPE zmarłego oszczędzającego na IKE osoby uprawnionej, jego małżonka, byłego małżonka oraz z IKE oszczędzającego na subkonto OIPE oszczędzającego, z zastrzeżeniem, że z IKE nie były dokonywane częściowe zwroty, ani nie była dokonana wypłata transferowa z pracowniczego programu emerytalnego.

W latach 2022-2024 dominują transfery z PPE na IKE. Można przypuszczać, iż część transferów z PPE do IKE, mimo pomniejszenia wycofywanych środków o przekazaną do ZUS kwotę równą 30% składek podstawowych wpłaconych przez pracodawcę do programu, jest związana z uzyskaniem dostępu do środków zgromadzonych w PPE, z których, oprócz przypadku likwidacji programu, nie można dokonać zwrotu. Natomiast w sytuacji, gdy osoba zakończyła pracę u pracodawcy prowadzącego program, transferując środki z PPE na IKE może aktywnie oszczędzać, dokonując wpłat na IKE.

Drugą pozycję pod względem liczby dokonywanych transferów zajmują przepływy środków między kontami IKE. Natomiast transfery z IKE na PPE mają charakter marginalny.

3.2.8. Zwroty z IKE

Oszczędzający ma prawo w dowolnym momencie zakończyć oszczędzanie i wycofać środki zgromadzone na IKE. Równoznaczne ze zwrotem traktuje się pozostawienie środków zgromadzonych na IKE, jeżeli umowa o prowadzenie IKE wygasła, a nie zostały spełnione warunki do wypłaty lub wypłaty transferowej.

Przed dokonaniem zwrotu instytucja finansowa jest obowiązana do potrącenia zryczałtowanego 19% podatku od dochodu oszczędzającego, obliczonego jako różnica między kwotą stanowiącą wartość środków zgromadzonych na IKE, a sumą wpłat na to konto. Jednocześnie, w przypadku, gdy na IKE oszczędzającego uprzednio przyjęto transfer z PPE, instytucja finansowa przed dokonaniem zwrotu jest obowiązana do przekazania do ZUS kwoty stanowiącej 30% sumy składek podstawowych wpłaconych do PPE.

Relacja liczby zwrotów całkowitych do ogólnej liczby IKE prowadzonych na koniec danego roku analizowanego okresu wyniosła odpowiednio: w 2022 r. – 7,1%, w 2023 r. – 4,7%, natomiast w 2024 r. – 4,3%.

Tabela 26. Liczba i wartość zwrotów z IKE w latach 2022-2024

Rok	Liczba zwrotów całkowitych połączonych z likwidacją IKE	Wartość zwrotów z IKE ogółem (w tys. zł)
2022	56 505	609 739
2023	40 747	391 210
2024	41 926	368 748

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

W celu zahamowania możliwości całkowitego wycofywania środków IKE, mogące doprowadzić do likwidacji IKE, od 1 stycznia 2009 r. ustawodawca umożliwił wycofanie części zgromadzonych środków, czyli dokonanie częściowego zwrotu, pod warunkiem, że środki te pochodziły z wpłat na IKE. Instytucje finansowe są obowiązane, przed dokonaniem częściowego zwrotu, do obliczenia zryczałtowanego podatku od dochodu z tytułu częściowego zwrotu.

Mimo wprowadzenia tej zmiany liczba zwrotów całkowitych z IKE i w konsekwencji liczba likwidowanych kont nie uległa zasadniczej zmianie. Z drugiej strony dający się zaobserwować coroczny wzrost liczby zwrotów częściowych może sugerować wniosek, że w przypadku, gdyby nie było możliwości wycofania części zgromadzonych środków, to część oszczędzających, w razie potrzeby sfinansowania wydatków, mogłaby wycofać całość zgromadzonych środków, co wpłynęłoby na wzrost liczby kont zlikwidowanych.

3.3 Indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego

3.3.1. Podstawowe informacje o IKZE

Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. *o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych* wprowadziła zmiany do ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o indywidualnych kontach emerytalnych*, umożliwiające założenie, obok funkcjonujących już IKE, nowy rodzaj kont – IKZE, dla osób, które dobrowolnie i świadomie chciałyby odkładać dodatkowe środki na emeryturę.

Regulacje dotyczące IKZE w znaczącym stopniu opierają się na rozwiązaniach przyjętych w funkcjonujących już IKE. Różnice występują w rozwiązaniach dotyczących limitu wpłat oraz opodatkowania. W IKZE zastosowano preferencję podatkową polegającą na odliczaniu wpłat na to konto od dochodu stanowiącego podstawę opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Obecnie podatkiem dochodowym według skali obciążony jest tylko zwrot, a wypłata oszczędzającym i osobom uprawnionym – od 2014 r. opodatkowana jest podatkiem zryczałtowanym o stawce 10%. Jest to inne rozwiązanie niż przyjęte przy IKE, na które wpłacane są środki już po opodatkowaniu, a wypłata zarówno dla oszczędzających, jak i uprawnionych jest zwolniona od podatku dochodowego.

3.3.2. Uczestnicy IKZE

Na dzień 31 grudnia 2024 r. instytucje finansowe uprawnione do prowadzenia IKZE obsługiwały łącznie ok. 593,1 tys. kont, tj. o ok. 78,4 tys. więcej niż w 2023 r. i o ok. 117,6 tys. więcej niż w 2022 r. Dominującą pozycję wśród instytucji prowadzących IKZE objęły fundusze inwestycyjne (ok. 42,3% udziału w rynku IKZE). W badanym okresie rosło zainteresowanie otwieraniem rachunków IKZE w podmiotach prowadzących działalność maklerską (liczba otwartych rachunków wzrosła prawie dwukrotnie z 64,5 tys. do 122,3 tys.).

Tabela 27. Liczba IKZE według stanu na dzień 31 grudnia w latach 2022-2024

Rok	IKZE (ogółem)	w tym prowadzone przez:				
		zakłady ubezpieczeń	fundusze inwestycyjne zarządzane przez TFI	podmioty prowadzące działalność maklerską	banki	DFE zarządzane przez PTE
		liczba (w sztukach)				
2022	475 502	93 252	208 285	64 525	34 976	74 464
2023	514 681	90 937	224 347	85 361	36 714	77 322
2024	593 133	89 604	250 989	122 318	42 009	88 213

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

W całym badanym okresie nastąpił wzrost zawieranych umów o IKZE zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn. Na koniec 2024 r. funkcjonowało ok. 593,1 tys. IKZE, z czego ok. 313,0 tys. (52,8%) umów zostało zawartych przez mężczyzn, a ok. 280,1 tys. (47,2%) przez kobiety.

Natomiast struktura wiekowa oszczędzających na IKZE na przestrzeni lat ulegała stopniowej przebudowie. W 2024 r. nastąpił wzrost udziału osób posiadających IKZE we wszystkich grupach wiekowych. Największy udział w liczbie funkcjonujących IKZE ze względu na wiek miały osoby z przedziałów wiekowych 41-50 lat (ok. 161,3 tys., tj. 27,2%) oraz 51-60 lat (ok. 146,1 tys., tj. 24,6%). Najniższy udział w liczbie IKZE miały natomiast osoby w wieku do 30 lat (ok. 27,4 tys., tj. 4,6%).

3.3.3. Liczba aktywnych IKZE

W analizowanym okresie można zaobserwować istotny trend polegający na wzroście liczby aktywnych rachunków IKZE, czyli takich które zostały zasilone przynajmniej jedną wpłatą w danym roku. Największy udział aktywnych rachunków IKZE miał miejsce w 2023 r. wynosząc 360,6 tys., co stanowiło 70,1% wszystkich rachunków. W 2022 r. liczba aktywnych rachunków wynosiła 311,1 tys. (65,4%), a w 2024 r. 398,0 tys. (67,1%).

W 2023 r. w stosunku do danych z 2022 r. liczba aktywnych rachunków wzrosła o 49,5 tys., a w 2024 r. o 86,9 tys. porównując do roku 2023.

Tabela 28. Liczba rachunków IKZE ogółem i aktywnych w latach 2022-2024 (w tys. zł)

	2022	2023	2024
IKZE ogółem	475,5	514,7	593,1
aktywne rachunki IKZE	311,1	360,6	398,0

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

3.3.4. Wartość aktywów IKZE

Według stanu na koniec 2024 r. wartość aktywów zgromadzonych na IKZE wyniosła prawie 12,1 mld zł (o 2,9 mld więcej niż na koniec 2023 r. i prawie 5,5 mld zł więcej niż na koniec 2022 r.). W latach 2022-2024 pod względem wartości aktywów najwyższy udział miały fundusze inwestycyjne, które na koniec 2024 r. osiągnęły 42,4% łącznej wartości aktywów wszystkich IKZE, notując przy tym spadek tego udziału (o 2,0 p.p.) w skali roku. Drugą pozycję pod względem wartości aktywów zajęły w 2024 r. podmioty prowadzące działalność maklerską (22,2%).

Tabela 29. Wartość aktywów IKZE według stanu na dzień 31 grudnia w latach 2022-2024 (w tys. zł)

Rok	IKZE	w tym prowadzone przez:				
		zakłady ubezpieczeń	fundusze inwestycyjne zarządzane przez TFI	podmioty prowadzące działalność maklerską	banki	DFE zarządzane przez PTE
		Wartość aktywów (w tys. zł)				
2022	6 623 480	1 113 170	3 029 996	974 113	467 920	1 038 281
2023	9 189 008	1 394 900	4 076 917	1 626 494	590 422	1 500 275
2024	12 110 124	1 622 858	5 131 211	2 684 724	766 886	1 904 445

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

3.3.5. Limit wpłat na IKZE

Obecnie obowiązujące limity wpłat na IKZE wprowadziła ustawa *o pracowniczych planach kapitałowych*. Efektem tej nowelizacji było określenie wyższego limitu wpłat dokonywanych na IKZE dla osób prowadzących pozarolniczą działalność, w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. *o systemie ubezpieczeń społecznych*. Zgodnie z art. 13a ust. 1a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego* wpłaty dokonywane przez te osoby na IKZE w roku kalendarzowym nie mogą przekroczyć kwoty odpowiadającej 1,8-krotności przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego określonego w ustawie budżetowej lub ustawie o przewidywanym budżetowym lub w ich projektach, jeżeli odpowiednie ustawy nie zostały uchwalone. Po raz pierwszy limit ten obowiązywał w 2021 r.

Od 2021 r. istnieją zatem dwa limity wpłat na IKZE, w zależności od tego czy oszczędzający na jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą czy też nie prowadzi takiej działalności.

Tabela 30. Limit wpłat na IKZE (w zł)

	Wysokość wpłaty na IKZE, z wyłączeniem osób prowadzących pozarolniczą działalność (w zł)	Wysokość wpłaty na IKZE dla osób prowadzących pozarolniczą działalność (w zł)
2022	7 106,40	10 659,60
2023	8 322,00	12 483,00
2024	9 388,80	14 083,20

Źródło: Obwieszczenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Średnie wysokości wpłat na IKZE są zróżnicowane i zależą od rodzaju instytucji finansowej prowadzącej to konto. Najwyższe średnie wpłaty wnoszono do podmiotów prowadzących działalność maklerską – w 2024 r. średnia wysokość wpłaty do tych instytucji finansowych wyniosła odpowiednio ok. 12,8 tys. zł (przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą) oraz 8,2 tys. zł (przez pozostałe osoby). Najniższe wysokości średnich wpłat odnotowano natomiast w zakładach ubezpieczeń. Należy podkreślić, że osoby prowadzące działalność gospodarczą dokonują wpłat blisko dwukrotnie wyższych od pozostałych osób posiadających rachunki w IKZE.

Poziom limitów wpłat na IKZE przekłada się bezpośrednio na dochody budżetu państwa, ponieważ oznacza zwrot podatku w roku następującym po tym, w którym dokonana była wpłata. Z tego względu ewentualne podnoszenie limitu wpłat na IKZE powinno iść w parze z poprawą sytuacji budżetowej państwa.

3.3.6. Wyплаты z IKZE

Wyплата środków zgromadzonych na IKZE następuje:

- na wniosek oszczędzającego, po osiągnięciu przez niego 65 lat oraz pod warunkiem dokonywania wpłat na IKZE co najmniej w 5 latach kalendarzowych,
- na wniosek osoby uprawnionej – w przypadku śmierci oszczędzającego.

Wyплата może być dokonywana jednorazowo albo w ratach.

W 2024 r. zostały zrealizowane 6 672 wypłaty z IKZE. Największą liczbę dyspozycji wypłat złożyli oszczędzający w funduszach inwestycyjnych – 4670 wypłat (ok. 70% wszystkich złożonych dyspozycji wypłat w 2024 r.). Przeciętna wypłata dla oszczędzającego na IKZE lub osoby uprawnionej do wypłaty wyniosła w 2024 r. ok. 25,7 tys. zł. Oszczędzający preferują wypłaty jednorazowe, i np. w 2024 r. wypłat w ratach odnotowano tylko 40 (0,6% wszystkich wypłat).

Tabela 31. Liczba wypłat z IKZE wg stanu na dzień 31 grudnia w latach 2022-2024 (w szt.)

Rok	Ogółem	w tym prowadzone przez:				
		zakłady ubezpieczeń	fundusze inwestycyjne zarządzane przez TFI	podmioty prowadzące działalność maklerską	Banki	DFE zarządzane przez PTE
2022	6 559	886	4 711	57	279	626
2023	6 988	1 002	4 823	67	250	846
2024	6 672	947	4 670	84	159	812

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

3.3.7. Wyплаты transferowe

Przeniesienie środków zgromadzonych na IKZE możliwe jest tylko do innej instytucji prowadzącej IKZE, z którą oszczędzający zawarł umowę o prowadzenie IKZE. Wyплаты transferowe środków zgromadzonych przez oszczędzającego między instytucjami prowadzącymi IKZE, a także wypłaty transferowe dokonane na IKZE osoby uprawnionej na wypadek śmierci oszczędzającego, są zwolnione z opodatkowania podatkiem dochodowym.

W 2024 r. przyjęto na IKZE około 7,5 tys. transferów z innego IKZE (w 2023 r. było to ok. 8,4 tys. transferów). Z tego ok. 65,3% stanowiły transfery do podmiotów prowadzących działalność maklerską. Drugi co do wielkości odsetek transferów z innego IKZE wystąpił w funduszach inwestycyjnych (ok. 27,0%), natomiast najniższy wystąpił w bankach (0,5%).

Na wniosek oszczędzających na IKZE w 2024 r. instytucje finansowe dokonały ok. 5,8 tys. wypłat transferowych z innego IKZE. Najwięcej transferów zostało dokonanych przez fundusze inwestycyjne (prawie 1,9 tys. co stanowiło ok. 32,7% transferów) oraz przez podmioty prowadzące działalność maklerską (ok 20,7%) i zakłady ubezpieczeń (ok. 17,3 %).

3.3.8. Zwroty z IKZE

Zwrot środków zgromadzonych na IKZE następuje w sytuacji, gdy umowa o prowadzenie IKZE została wypowiedziana przez którąkolwiek ze stron lub wygasła z innych przyczyn (np. odstąpienia od umowy przez oszczędzającego). Na równi ze zwrotem traktuje się pozostawienie środków zgromadzonych na IKZE, jeżeli umowa o prowadzenie IKZE wygasła, a nie zostały spełnione przesłanki do dokonania wypłaty lub wypłaty transferowej.

W przeciwieństwie do IKE, z IKZE nie można dokonać częściowego zwrotu, tj. wycofać części zgromadzonych środków. Z IKZE możliwy jest zwrot wszystkich środków zgromadzonych na

tym koncie. Zwrot środków podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, wg skali podatkowej.

W 2024 r. zrealizowano ok. 15,5 tys. dyspozycji zwrotu środków z IKZE, tj. o ok. 0,5 tys. więcej niż w 2023 r., a ok. 1,4 tys. zł mniej niż 2022 r. Zwrócone kwoty z tego tytułu w 2024 r. – o wartości ok. 146,5 mln zł – były wyższe o ok. 6,2 mln zł niż przed rokiem, i ok. 7,6 mln zł niższe niż w 2022 r. Najwięcej dyspozycji zwrotu środków z IKZE zrealizowanych zostało w funduszach inwestycyjnych – około 7,6 tys. (49,1% łącznej liczby zwrotów). Wartościowo najwięcej zwrotów zrealizowano w funduszach inwestycyjnych (ok. 49,7 mln zł, tj. 33,9% łącznej wartości wszystkich zwrotów) oraz w zakładach ubezpieczeń (ok. 41,9 mln złotych – 28,6%). Najmniej zwrotów odnotowano w dobrowolnych funduszach emerytalnych, zarówno pod względem ilościowym (ok. 8,3 %), jak i wartościowym (ok. 10,1%).

Tabela 32. Liczba zwrotów z IKZE wg stanu na dzień 31 grudnia w latach 2022-2024 (w szt.)

Rok	Ogółem	w tym prowadzone przez:				
		zakłady ubezpieczeń	fundusze inwestycyjne zarządzane przez TFI	podmioty prowadzące działalność maklerską	Banki	DFE zarządzane przez PTE
2022	16 966	4 650	8 359	597	1 907	1453
2023	14 955	4 024	6 850	790	1 722	1 569
2024	15 548	3 093	7 633	1 605	1 930	1 287

Źródło: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

3.4. Informacje na temat OIPE

Realizując w Polsce wykonanie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (Dz. Urz. UE L 198 z 25.07.2019, str. 1) została uchwalona ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. *o ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym* (Dz. U. poz. 1843).

W Polsce, w obecnie obowiązującym stanie prawnym, za zbliżony produkt do OIPE można uznać IKE funkcjonujące w III filarze emerytalnym, stąd w ustawie o OIPE wzorowano się na już istniejących, dobrych oraz sprawdzonych rozwiązaniach w tym zakresie. OIPE stanowią uzupełnienie systemu obecnych państwowych, pracowniczych lub indywidualnych emerytur krajowych. Wprowadzone rozwiązania mają zapewnić obywatelom Unii Europejskiej nowe możliwości oszczędzania na emeryturę. Największą zaletą nowego produktu jest możliwość inwestowania transgranicznego, a także przenoszenia go – przy zmianie miejsca zamieszkania – z jednego państwa członkowskiego UE do innego.

Prawo do wpłat na subkonto OIPE przysługuje osobie fizycznej, która ukończyła 15 lat, natomiast osoba fizyczna, która nabyła uprawnienia emerytalne i ukończyła 55. rok życia, nie może zawrzeć umowy o prowadzenie OIPE.

W zakresie OIPE obowiązują również limity wpłat. Wysokość limitu wpłat dokonywanych na subkonto OIPE w 2023 r. wynosiła 20 805 zł, a w 2024 r. – 23 472 zł.

W kwestiach dotyczących skutków podatkowych związanych z gromadzeniem środków na OIPE – oszczędzanie na subkoncie OIPE prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wsparte jest preferencjami podatkowymi w podatku dochodowym od osób fizycznych.

Zwolnione z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych są:

- dochody generowane w czasie oszczędzania na subkoncie OIPE prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i dochody z tytułu wypłaty środków z takiego subkonta OIPE przez oszczędzającego, po

zrealizowaniu celu oszczędzania, jako świadczenia emerytalnego (art. 21 ust. 1 pkt 58aa lit. a ustawy PIT);

- dochody ze środków zgromadzonych w ramach OIPE na subkoncie OIPE prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uzyskane w związku z wypłatą dokonaną na rzecz osób uprawnionych do tych środków po śmierci oszczędzającego oraz wypłatą transferową (art. 21 ust. 1 pkt 58aa lit. b i c ustawy PIT);
- świadczenia otrzymane przez małżonka po śmierci oszczędzającego na subkoncie OIPE prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej tytułem zwrotu środków w przypadającej temu małżonkowi części, która stanowiła wspólność majątkową, oraz świadczenia pieniężne otrzymane przez rozwiedzionego małżonka z subkonta OIPE, pochodzące z podziału środków stanowiących małżeńską wspólność majątkową, gdy otrzymujący je rozwiedziony małżonek nabył uprawnienia emerytalne w przypadku, o którym mowa w art. 21 ust. 4 ustawy o OIPE (art. 21 ust. 1 pkt 58ab ustawy PIT).

Ze zwolnień podatkowych nie korzystają dochody ze środków zgromadzonych w ramach OIPE na subkoncie OIPE prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli oszczędzający jednocześnie gromadził oszczędności na więcej niż jednym takim subkoncie OIPE (chyba że przepisy ustawy o OIPE dopuszczają oszczędzanie na więcej niż jednym subkoncie OIPE prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ze względu na okoliczności albo specyfikę formy oszczędzania). W takim przypadku ustalany jest dochód od każdego subkonta OIPE prowadzonego zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, który podlega opodatkowaniu 75% zryczałtowanym podatkiem dochodowym (art. 30 ust. 1 pkt 7b ustawy PIT).

Dochód oszczędzającego na subkoncie OIPE, prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z tytułu zwrotu środków zgromadzonych na tym subkoncie, podlega opodatkowaniu 19% zryczałtowanym podatkiem dochodowym (art. 30a ust. 1 pkt 10a ustawy PIT).

Z kolei opodatkowaniu 10% zryczałtowanym podatkiem dochodowym podlegają kwoty świadczeń z tytułu oszczędzania na subkoncie OIPE prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium państwa innego niż Rzeczpospolita Polska. Opodatkowaniu podatkiem PIT podlega przychód. Nie ma przy tym znaczenia, z jakiego tytułu takie świadczenie z zagranicznego subkonta jest wypłacane (art. 30 ust. 1 pkt 14a ustawy PIT).

W celu zachowania równości oszczędzających w ramach OIPE na subkontach prowadzonych zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzonych zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium innego państwa, zostało wprowadzone zwolnienie z opodatkowania zryczałtowanym podatkiem dochodowym świadczeń z OIPE z tytułu oszczędzania na subkoncie OIPE prowadzonym zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium państwa innego niż Rzeczpospolita Polska).

OIPE to wciąż nowość na polskim rynku produktów emerytalnych, która pojawiła się w naszym kraju pod koniec 2023 r. Pierwsze OIPE (i zarazem obecnie jedyne) na rynku polskim zostało uruchomione 25 października 2023 r. przez firmę Finax. Według danych firmy Finax pod koniec 2024 r. liczba klientów w Polsce wynosiła 13 703 osoby³. Ich aktywa na koniec 2024 r. wyniosły ok. 500 mln złotych.

---

³ <https://www.finax.eu/pl/blog/wyniki-finax-w-rekordowym-2024-roku>

4. Podsumowanie

Bieżący przegląd emerytalny jest piątym podsumowaniem funkcjonowania OFE, PPE, IKE i IKZE, z uwzględnieniem informacji nt. pozostałych produktów III filaru, tj. PPK i OIPE.

W badanym okresie wpływ OFE na gospodarkę i finanse publiczne nie zmienił się od poprzedniej edycji *Przeglądu*. Proces ograniczania II filara w następstwie zmian wprowadzonych w latach 2011-2014 postępuje przy tym stopniowo.

Najważniejsze wnioski z badanego okresu:

- na koniec 2024 r. na rynku OFE funkcjonowało 8 podmiotów – o ponad połowę mniej niż w momencie startu sektora w 1999 r. Spadek liczby podmiotów wynikał z fuzji i przejęć. Liczba członków OFE zmniejszyła się do 14,3 mln na koniec 2024 r. wobec 15,2 mln na koniec 2021 r.,
- na 31 grudnia 2024 r. aktywa netto OFE osiągnęły wartość 213 mld zł i były wyższe o 4,9 mld zł (2,4%) niż rok wcześniej. Na zmianę wartości aktywów z jednej strony miały wpływ dodatnie wyniki finansowe OFE, z drugiej natomiast ujemne saldo rozliczeń OFE z ZUS. W ramach „suwaka bezpieczeństwa” w 2022 r. OFE przekazały do FUS kwotę ok. 6 768 mln zł, w 2023 r. ok. 7 641 mln zł, a w 2024 r. ok. 9 706 mln zł. Przy obecnie obowiązujących regulacjach, dotychczasowy trend wzrostowy wartości aktywów OFE nie jest możliwy do utrzymania. Jest on głównie pochodną wzrostu płacy minimalnej, a nie wzrostu liczby uczestników. W konsekwencji, od pewnego momentu nawet relatywnie dobre wyniki inwestycyjne funduszy nie będą równoważyły ujemnego salda przepływu między ZUS a OFE. Trend wzrostowy wartości aktywów po osiągnięciu swojego maksimum odwróci się, powodując systematyczne ograniczanie roli sektora OFE,
- znaczna część kont IKE, IKZE jest zakładana pod wpływem reklam czy też zachęt doradców finansowych, natomiast duża liczba tych kont pozostaje nieaktywnych. Podmioty uprawnione do prowadzenia IKE oraz IKZE wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. obsługiwały 964,6 tys. IKE i 593,1 tys. IKZE, na których zgromadzono aktywa odpowiednio w wysokości 22,8 mld zł i 12,1 mld zł,
- OIPE jest wciąż nowością na polskim rynku produktów emerytalnych, gdzie na koniec 2024 r. liczba klientów w Polsce wynosiła 13 703 osoby a ich aktywa na koniec 2024 r. wyniosły ok. 0,5 mld złotych,
- rozwój sektora PPE ma charakter powolny, natomiast incydentalne okresy jego gwałtownego rozwoju były związane głównie ze zmianami regulacji prawnych. Obserwowany obecnie impuls w rozwoju PPE jest związany z wejściem w życie z początkiem 2019 r. regulacji PPK, które przy określonych warunkach zwalniały pracodawców posiadających PPE z zawierania umowy o zarządzanie PPK z instytucją finansową. Już w pierwszym roku funkcjonowania PPK liczba rachunków PPE wzrosła o prawie 200 tys., by na koniec 2024 r. osiągnąć poziom prawie 700 tys. Na koniec 2024 r., aktywa PPE wyniosły 29,4 mld zł. W ciągu ostatnich pięciu lat odnotowały one wzrost o 100%,
- w latach 2022-2024 zauważalny był dynamiczny wzrost uczestnictwa w PPK, co było przede wszystkim efektem wprowadzenia mechanizmu autozapisu, który nastąpił ponownie w 2023 r. Na koniec 2024 r. w PPK było otwartych 4,3 mln rachunków, na których zgromadzono 30,2 mld złotych (na koniec 2022 r. wartość aktywów netto wynosiła ok. 12 mld zł).

Mimo dynamicznego wzrostu, dobrowolne oszczędności emerytalne w Polsce wciąż nie stanowią istotnej części aktywów finansowych gospodarstw domowych (około 4%). Taka sytuacja rodzi ryzyko zarówno dla przyszłych emerytów, jak i dla finansów publicznych. O ile pracownicze formy oszczędzania na cele emerytalne dynamicznie się rozwijają, o tyle popularność indywidualnych form oszczędzania, tj. IKE, IKZE oraz OIPE, póki co pozostaje

niska, i dotyczy w szczególności najbardziej zamożnych Polaków. W celu zwiększenia wartości środków gromadzonych w ramach tych produktów, należy zapewnić transparentność i efektywność kosztową tej części systemu emerytalnego. Między oferowanymi na rynku indywidualnymi formami oszczędzania na cele emerytalne, a formami pracowniczymi istnieje bowiem znaczna dysproporcja na niekorzyść form indywidualnych, m.in. pod względem obciążenia aktywów opłatami, a także braku porównywalności między tymi samymi kategoriami produktów w ofertach różnych instytucji finansowych (w tym TFI, podmiotów prowadzących działalność maklerską oraz zakładów ubezpieczeniowych). Produkty emerytalne, zwłaszcza te, które oferują inwestowanie za pośrednictwem wielu instytucji finansowych (np. UFK lokujące środki w tytuły uczestnictwa funduszy inwestycyjnych) są na tyle złożone, że klientom trudno jednoznacznie ocenić całkowity poziom kosztów, który będą ponosić w związku z daną inwestycją. Ten brak transparentności ogranicza rozwój dobrowolnej części systemu emerytalnego.

Formułując rekomendacje oparte na wnioskach z niniejszego przeglądu, należy przede wszystkim mieć na uwadze, że wszelka dyskusja o systemie emerytalnym powinna odnosić się do produktu finalnego, jakim jest wypłacane w przyszłości świadczenie emerytalne. Dopiero wskazanie wpływu proponowanych rekomendacji na wysokość wypłacanej w przyszłości emerytury posiada walor porównawczy oraz pozwoli na wybranie efektywnego i adekwatnego kierunku zmian.

Mając na uwadze powyższe:

- zdaniem Narodowego Banku Polskiego należałoby podjąć działania prowadzące do obniżenia kosztów - dla oszczędzającego – związanych z inwestowaniem oszczędności na cele emerytalne. Blisko 60% aktywów zgromadzonych w III filarze systemu emerytalnego było zarządzane przez TFI. Zgodnie z danymi ESMA poziom kosztów ponoszonych przez inwestorów indywidualnych w związku z inwestycjami w tytuły uczestnictwa funduszy inwestycyjnych w Unii Europejskiej jest o 60% wyższy niż opłaty uiszczane przez klientów amerykańskich⁴. Dodatkowo, polskie instytucje finansowe cechują się ponadprzeciętnymi stopami zwrotu z kapitału. Dla krajowych TFI wskaźnik ROE (wskaźnik rentowności kapitałów własnych) w 2024 r. wyniósł 43%, a dla zakładów ubezpieczeń na życie – 33,7%⁵ (długoterminowa średnia dla europejskich zakładów ubezpieczeń na życie nie przekracza 10%). Podczas gdy ustawa o *pracowniczych planach kapitałowych* reguluje wysokość wynagrodzenia za zarządzanie funduszem zdefiniowanej daty, stanowiącego kluczowy składnik kosztów obciążających oszczędzających, brak jest analogicznej regulacji dla pozostałych produktów funkcjonujących w ramach dobrowolnej części systemu emerytalnego w Polsce. Wyjątkiem jest OIPE, które – podobnie jak ustawa o PPK - ogranicza koszty ponoszone przez oszczędzających. Regulator europejski wyznaczył maksymalny limit całkowitych opłat dla tzw. podstawowego OIPE na poziomie 1%. W związku z tym należy rozważyć wprowadzenie, w odniesieniu do tych produktów maksymalnego limitu na wszystkie opłaty (np. na poziomie obowiązującym w OIPE, tj. 1%). Brak limitu rodzi nadużycia, zwłaszcza w zakresie podwójnego obciążenia oszczędności emerytalnych opłatami w przypadku inwestycji pośrednich w tytuły uczestnictwa. Podobna forma regulacji obowiązuje OFE, których lokaty w tytuły uczestnictwa funduszy inwestycyjnych nie są uwzględniane w wartości aktywów funduszu emerytalnego, stanowiących podstawę do naliczenia kosztów zarządzania tym funduszem⁶,
- rynek produktów przeznaczonych do indywidualnego gromadzenia środków na emeryturę powinien być przejrzysty. W Polsce brakuje jednego rejestru/platformy, na

⁴ ESMA, Market Report on Costs and Performance of EU Retail Investment Products 2023, December 2023.

⁵ Obliczenia NBP na podstawie danych UKNF.

⁶ Art. 136, ust. 3 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jednolity Dz.U. z 2024 r., poz. 1113).

której publikowane byłyby wszystkie dostępne oferty produktów emerytalnych, a sposób prezentowania informacji dotyczących tych produktów byłby zrozumiały i jednoznaczny dla klienta. Tymczasem zgodnie z obowiązującym stanem prawnym instytucja finansowa jest zobowiązana do wskazania w treści umowy o prowadzenie IKE lub IKZE tylko części kosztów i opłat obciążających oszczędzającego⁷ i w konsekwencji w takich umowach (oraz regulaminach prowadzenia IKE/IKZE) nie są pokazywane informacje na temat wysokości opłaty za zarządzanie funduszami inwestycyjnymi, których jednostki uczestnictwa są nabywane w ramach prowadzonego konta (dokumenty te jedynie w ogólny sposób odsyłają klienta np. do stron internetowych TFI). W celu rozwiązania problemu z przejrzystym dostępem do wszystkich dobrowolnych ofert produktów emerytalnych znajdujących się na rynku, zostaną podjęte działania mające na celu wypracowanie efektywnych zmian w przedmiotowym obszarze,

- należy upowszechniać i rozwijać dobrowolne produkty emerytalne, zwłaszcza IKE i IKZE. Nadal nie są one powszechnym produktem, lecz w praktyce dla osób najlepiej zarabiających i najbardziej świadomych finansowo. W ramach oferty oszczędnościowych obligacji skarbowych dostępne są dwa produkty emerytalne IKE-Obligacje (od października 2004 r.) i IKZE-Obligacje (od listopada 2023 r.). Choć liczba aktywnych kont IKE-Obligacje i sprzedaż obligacji w ramach tych kont zwiększa się sukcesywnie z roku na rok, to nadal wśród osób zainteresowanych zakupem skarbowych obligacji oszczędnościowych dość duże grono stanowią osoby, które nie znają w ogóle produktów dostępnych w ramach dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnych. W celu poszerzenia świadomości obywateli o tym, że ważne jest budowanie własnych oszczędności na swoją emeryturę, wydaje się być potrzebna dalsza, stała edukacja. Przeprowadzenie kampanii społecznej, która miałaby charakter edukujący i informujący, znacząco mogłoby zwiększyć zainteresowanie produktami z dodatkowego systemu emerytalnego. Kampania taka powinna podkreślać przede wszystkim zalety i korzyści dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnych, w szczególności IKE i IKZE. Dodatkowo dzięki odpowiedniej merytoryce kampanii możliwe byłoby częściowe zniwelowanie spadku zaufania społeczeństwa do obowiązkowej części systemu emerytalnego. Pomocne w osiągnięciu celu mogłoby być np. zbudowanie komunikacji w oparciu o wskazania, że jako społeczeństwo powinniśmy czerpać z długoletnich doświadczeń innych krajów, gdzie w systemach emerytalnych dodatkowy system stanowi istotne uzupełnienie państwowego systemu zabezpieczenia społecznego.

Obecnie procedowany jest projekt ustawy o zmianie ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, mający na celu uprawnienie działania funduszy emerytalnych i dostosowania istniejących rozwiązań do standardów obowiązujących dziś na rynku finansowym, w tym przede wszystkim wprowadzenia nowoczesnych sposobów komunikacji z klientami.

Zmiany te koncentrują się w szczególności na deregulacji i cyfryzacji procesów, w tym przeniesieniu obowiązkowych ogłoszeń i publikacji z prasy ogólnokrajowej do Internetu oraz umożliwieniu elektronicznego zawierania umów i składania oświadczeń dotyczących OFE. Celem tych zmian jest wprowadzenie dodatkowych form kontaktu klientów z OFE oraz ułatwienie dostępu do informacji, unowocześniając zasady funkcjonowania OFE, i dostosowując je do aktualnych standardów technologicznych i rynkowych.

W 2025 r. planowane jest powołanie Grupy roboczej ds. oszczędzania w IKE, IKZE, PPE i PPK w ramach Zespołu Problemowego ds. Ubezpieczeń Społecznych Rady Dialogu Społecznego. Intencją prac Zespołu będzie przede wszystkim opracowanie materiału

---

⁷ Art. 9 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego (tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 707).

dotyczącego rekomendacji dotyczących usprawnienia funkcjonowania tzw. III filaru emerytalnego, w szczególności dla jego uczestników.

Emerytura powinna być bezpieczna i pewna, a gwarantem jej bezpieczeństwa jest i powinno pozostać państwo. Dzięki takiemu założeniu i jego realizacji, zapewniony zostanie odpowiedni poziom zaufania do systemu emerytalnego i funkcjonujących w jego ramach instytucji. Jest to uzasadnione, tym bardziej że – jak wynika z informacji przedstawionych w niniejszym przeglądzie – stan oszczędności emerytalnych zgromadzonych w dobrowolnym systemie dodatkowych produktów emerytalnych nie uległ zasadniczej poprawie na przestrzeni lat. Liczba osób korzystających czy to ze zbiorowych, czy indywidualnych form oszczędzania na emeryturę, jest stosunkowo niska i znacząco odbiega od wcześniejszych oczekiwań projektodawców. Dodatkowo, profil oszczędzających (najczęściej osoby stosunkowo zamożne) nie rozwiązuje podstawowego problemu, czyli niskich świadczeń emerytalnych dla dużej grupy uczestników obowiązkowej części systemu emerytalnego.